

Stockholms
stad

Sysselsättning och öppna verksamheter inom socialpsykiatri – en kvalitetsgranskning

Funktionshinderinspektörer 2025

Sysselsättning och öppna verksamheter inom socialpsykiatri – en kvalitetsgranskning Funktionshinderinspektörer 2025

Dnr: SOF 2025/409

Utgivningsdatum: December 2025

Utgivare: Socialförvaltningen Avdelningen för strategi och utveckling

Kontaktperson: Hanna Rossetti och Carina Gillgren

Sammanfattning

Stockholms stads funktionshinderinspektörer har i uppgift att granska kvalitet i biståndsbedömda insatser för personer med funktionsnedsättning som handläggs enligt socialtjänstlagen (SoL) och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Granskningar genomförs utifrån en granskningsmodell baserad på kvalitetsområden framtagna av Socialstyrelsen och Sveriges kommuner och regioner (SKR).

Aktuell kvalitetsgranskning avser sysselsättning, särskilt individanpassad stödinsats för att underlätta arbete eller studier och öppna verksamheter inom verksamhetsområdet socialpsykiatri. Granskningen är genomförd i stadsdelsförvaltningarna Hägersten-Älvsjö, Järva, Skärholmen och Södermalm under hösten 2023 och avser beslut som är fattade i ärendet under perioden januari 2024 till maj 2025. Totalt omfattar granskningen 120 unika ärenden, hälften kvinnor och hälften män. Därtill har totalt 17 avslagsbeslut avseende insatsen sysselsättning granskats separat.

Granskningen visar att många utredningar är välskrivna med relevant information om den enskildes livssituation. Aktuella utredningar finns som underlag till beslut i många ärenden. Beställare och utförare följer till stor del stadens riktlinjer, anvisningar och avtal samtidigt som fortsatt utvecklingsarbete behöver ske för att säkerställa att handläggning och genomförande av insatser sker på ett rättssäkert och likställt sätt. Enskilda behöver involveras mer i planeringen av hur beviljade insatser ska genomföras. Samarbetet mellan beställare och utförare behöver också bli bättre. De granskade enheterna behöver säkerställa att anhöriga uppmärksammas och får information om möjlighet att få stöd för egen del. Fortsatt arbete behövs också för att barnrättsperspektivet än mer ska genomsyra handläggningen i ärenden där barn påverkas av den vuxnes situation. Sammantaget visar granskningen på både styrkor och utvecklingsområden hos de granskade enheterna. Flera av dessa berör flera eller samtliga enheter men det kan konstateras att det är en variation både inom och mellan de granskade enheterna. Fortsatt arbete för ökad samsyn och rättssäker handläggning behöver ske inom de granskade enheterna. Arbete behöver även ske på stadsövergripande nivå genom utbildning, anvisningar och fortsatta diskussioner i chefsnätverk.

Innehåll

Sammanfattning	2
Innehåll	3
Inledning	4
Granskningsmetod.....	4
Kvalitetsparagrafer i lagstiftningen	4
Kvalitetsområden.....	5
Granskningsmodell.....	6
Målgrupp, urval och avgränsning	6
Utgångspunkter	7
Lagstiftning	7
Socialstyrelsens föreskrifter, allmänna råd och handböcker	8
Program.....	8
Riktlinjer, anvisningar och stödmaterial.....	9
Insatser	10
Särskilt individanpassad stödinsats för att underlätta arbete eller studier	11
Statistik	12
Granskningsresultat	14
Dialogmöten med verksamheterna	14
Besök på Alfa	18
Besök på träfflokaler	19
Aktgranskning	21
Analys.....	35
Trygghet och säkerhet	36
Självbestämmande och integritet.....	41
Tillgänglighet	43
Helhetssyn och samordning	43
Kunskapsbaserad verksamhet och effektivitet.....	46
Slutord och rekommendationer	47

Inledning

Stockholms stads funktionshinderinspektörer har till uppgift att utifrån kommunstyrelsens instruktioner granska kvalitet i biståndsbedömda insatser för personer med funktionsnedsättning som handläggs enligt socialtjänstlagen (SoL) och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Arbetet utgår från lagstiftning, förordningar och föreskrifter liksom stadens riktlinjer inom området. Granskningarna utgår från de kvalitetskriterier som tagits fram av Socialstyrelsen och Sveriges kommuner och regioner (SKR). Uppdraget har ett generellt brukarperspektiv. För att ta del av olika målgruppers angelägna frågor hålls kontinuerlig kontakt med brukarorganisationer. Bevakning av likställigheten över staden samt spridning av goda exempel från de granskade verksamheterna är en viktig del i arbetet. Syftet är att granskningarna ska stimulera och bidra till verksamheternas utvecklings- och kvalitetsarbete. Jämställdhet mellan könen och barnrättsperspektivet ska i möjligaste mån belysas och lyftas fram.

Resultatet av varje genomförd granskning återförs till medarbetare och chefer i dialogform innan granskningsrapport fastställs av socialnämnden. Därefter vidarebefordras rapporten till samtliga stadsdelsnämnder. En årsrapport lämnas till socialnämnden samt kommunstyrelsen och dess råd för funktionshinderfrågor.

Granskningsmetod

Från den 1 juli 2025 gäller en ny socialtjänstlag (2025:400) i Sverige. Med anledning av detta har det skett en del förändringar avseende innehåll och paragrafer. Då granskningen avser ärenden där utredning genomförts och beslut fattats i ärendet under perioden januari 2024 till och med maj 2025 innebär det att beslut har fattats med stöd av den gamla lagen. Utifrån det är det bestämmelser och paragrafer i den gamla lagstiftningen som anges i den här rapporten. Hänvisning till nya socialtjänstlagens paragrafer och lydelse görs där det är aktuellt.

Kvalitetsparagrafer i lagstiftningen

Socialstyrelsen definierar kvalitet i SOSFS 2011:9. Kvalitet innebär att en verksamhet uppfyller de krav och mål som gäller för verksamheten enligt lagar och andra föreskrifter inom hälso- och sjukvård, socialtjänst och stöd och service till vissa funktionshindrade och beslut som har meddelats med stöd av sådana föreskrifter.

I kvalitetsparagrafen i 3 kap 3 § SoL framgår:

"Insatser inom socialtjänsten skall vara av god kvalitet. För utförande av uppgifter inom socialtjänsten skall det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Kvaliteten i verksamheten skall systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras."

I den nya socialtjänstlagen återfinns bestämmelser om verksamhetens kvalitet i kapitel 5.

Kvalitetsområden

Socialtjänsten styrs av lagstiftning och nationella styrdokument. God kvalitet inom socialtjänsten kräver en samsyn och för att uppnå det är definitioner nödvändiga. Socialstyrelsen och SKR har arbetat fram definitioner på sex kvalitetsområden utifrån lagstiftningens kvalitetsparagrafer:

- **Trygghet och säkerhet**
Trygghet och säkerhet innebär att stöd och insatser utförs enligt gällande regelverk. De är förutsägbara och det finns möjlighet till insyn. Risk för kränkning, försummelse, fysisk eller psykisk skada förhindras genom förebyggande arbete.
- **Självbestämmande och integritet**
Självbestämmande och integritet innebär att den enskilde är delaktig, har inflytande och ges möjlighet till egna val.
- **Tillgänglighet**
Tillgänglighet innebär att det är lätt att få kontakt med socialtjänsten och vid behov få del av stöd och insatser inom rimlig tid. Information och kommunikation är begriplig och anpassad efter olika grupper och individers behov. Kommunikationen mellan den enskilde och professionen präglas av ömsesidighet och dialog.
- **Helhetssyn och samordning**
Helhetssyn utgår från den enskildes samlade livssituation. Då den enskilde har behov av stöd och insatser som bedrivs inom olika verksamheter eller av olika utförare och professioner är dessa samordnade. Det finns en tydlig ansvarsfördelning och stöd och insatser präglas av kontinuitet.
- **Kunskapsbaserad verksamhet**
Kunskapsbaserad innebär att tjänsterna utförs i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet. Den enskildes egna erfarenheter tas till vara.
- **Effektivitet**
Effektivitet innebär att resurserna utnyttjas på bästa sätt för att uppnå uppsatta mål för verksamheten.

Granskningsmodell

Granskningsarbetet planeras utifrån en granskningsmodell som dels bygger på lagstiftningens bestämmelser om god kvalitet, dels på de beskrivna kvalitetsområdena. Granskningen följer arbetsmodellen nedan:

- Inledande informationsbrev till berörda stadsdelsförvaltningar
- Informationsmöte med ansvariga chefer
- Dialogmöte med medarbetare
- Genomgång av policydokument
- Aktgranskning
- Återkoppling till ansvariga chefer och medarbetare
- Rapport till socialnämnden och stadsdelsnämnderna
- Återkoppling till råd för funktionshinderfrågor
- Uppföljning cirka sex till tolv månader efter avslutad granskning

Målgrupp, urval och avgränsning

Aktuell kvalitetsgranskning omfattar handläggningen av ansökningar om sysselsättning enligt 4 kap. 1 § SoL och särskilt individanpassad stödinsats för att underlätta arbete eller studier (fortsatt kallad särskilt individanpassad stödinsats) enligt 4 kap. 2 § SoL.¹ I granskningen ingår även en redovisning av tillgång och innehåll i öppna verksamheter för socialpsykiatrins målgrupp.

Granskningen genomförs i stadsdelsförvaltningarna Hägersten-Älvsjö, Järva, Skärholmen och Södermalm under hösten 2025. Möten med information om granskningen samt dialog om arbetet genomförs med chefer och biståndshandläggare vid de granskade enheterna.

Urvalet av ärenden att granska görs utifrån kriteriet att utredning genomförts och beslut fattats i ärendet under perioden januari 2024 till maj 2025. Ärenden väljs ut med ett slumpmässigt kvoturval uppdelat på kön.

Dokumentation från hela handlägningsprocessen ingår i granskningen. Granskningen genomförs i digital akt i stadens verksamhetssystem Paraplyet utifrån en upprättad granskningsmall. Granskningsmallen utgår från Socialstyrelsens handbok samt stadens riktlinjer och anvisningar. För att kategorisera de variabler som ingår i granskningsmallen läggs avidentifierade uppgifter in.

---

¹ 11 kap 1 § SoL respektive 11 kap 4 § SoL (2025:400).

Resultatet presenteras på gruppnivå med beskrivningar som är återkommande och gemensamma för flera ärenden. Utöver detta redovisas illustrativa exempel från enskilda ärenden i syfte att tydliggöra granskningsresultat och lyfta fram goda exempel. Specifika detaljer som kan leda till identifiering av enskilda personer har genomgående uteslutits eller ändrats. För att ytterligare fördjupa förståelsen för det kvantitativa resultatet görs även en kvalitativ analys av den skriftliga dokumentationen. En analys av granskningsresultatet görs utifrån de kvalitetsområden som beskrivs ovan där kunskapsbaserad verksamhet och effektivitet redovisas under gemensam rubrik.

Utgångspunkter

Lagstiftning

Socialtjänstlagen

Av 4 kap. 1 § SoL (2021:159) framgår att den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt. Den enskilde ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Biståndet ska utformas så att det stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv. Av 2 § framgår att socialnämnden får ge bistånd utöver vad som följer av 1 § om det finns skäl för det. I den nya socialtjänstlagen finns dessa bestämmelser i 11 kap. 1 respektive 4 §§.

Barnkonventionen

Barnkonventionen består av 54 artiklar. Fyra av artiklarna utgör de grundläggande och vägledande principer som alltid ska beaktas när det gäller frågor som rör barn:

- förbud mot diskriminering (artikel 2)
- barnets bästa (artikel 3)
- barnets rätt till liv och utveckling (artikel 6)
- barnets rätt att uttrycka sina åsikter (artikel 12).

Övriga artiklar i barnkonventionen ska läsas med de fyra grundprinciperna som utgångspunkt. Barnkonventionen omfattar alla under 18 år. I SoL finns bestämmelser som svarar mot barnkonventionen. När en åtgärd eller insats rör ett barn ska enligt 1 kap. 2 § SoL barnets bästa särskilt beaktas. Barnet ska få relevant information och ges möjlighet att framföra sina åsikter. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad (11 kap. 10 § SoL). I nya socialtjänstlagen regleras barns rättigheter i kapitel 3.

Socialstyrelsens föreskrifter, allmänna råd och handböcker

Utöver lagstiftning är Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd utgångspunkter i arbetet med handläggning och genomförande av insatser. Som stöd vid handläggning av insatser finns Socialstyrelsens handbok² samt föreskrifter och allmänna råd om dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS.³

Program

Stockholms stad har flera program som har betydelse för handläggning och genomförande av insatser till personer med psykisk funktionsnedsättning.

I stadens program för tillgänglighet och delaktighet lyfts bland annat att personer med funktionsnedsättning ska kunna ta del av all information som behövs och ges förutsättningar att kunna kommunicera för att kunna utöva inflytande och vara fullt delaktiga i det egna stödet och i de individuella lösningar som planeras och genomförs. Vidare anges att individuella stödformer och insatser, såsom sysselsättning eller deltagande i någon av stadens arbetsmarknadsinsatser ska underlätta övergång till arbete eller studier och förebygga att unga med funktionsnedsättning varken arbetar eller studerar. Insatserna ska utformas tillsammans med varje enskild person så att alla kan utveckla sina förmågor utifrån egna behov och önskemål. Öppna träfflokaler och verksamheter för sysselsättning ska tillhandahålla internetuppkoppling och stödja deltagarna i användandet av digital teknik.⁴

I stadens program för mänskliga rättigheter fastslås att stadens alla verksamheter behöver ha grundläggande kunskap om mänskliga rättigheter, bland annat med särskilt fokus på att tillgodose barns rättigheter.⁵

I stadens program för stöd till anhöriga framgår bland annat att stadsdelsnämnderna ska erbjuda anhöriga ett basutbud av generella insatser såsom information, vägledande samtal, anhörigrupper och träffpunkter samt stödjande enskilda samtal. Barn 0 till 17 år har särskilda rättigheter för stöd och skydd från socialtjänsten utifrån att de är minderåriga. Barns anhörigskap kan i hög grad påverka deras

---

² *Handläggning och dokumentation Handbok för socialtjänsten*, Socialstyrelsen 2021

³ *SOSFS 2014:15 Dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS*, senaste versionen, Socialstyrelsen 2020.

⁴ *Program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2024-2029*, dnr KS 2023/791.

⁵ *Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna*, dnr KS 2023/1159.

livsvillkor och innebära oro, orimligt ansvarstagande, förändringar i vardagen och svåra upplevelser som påverkar mående, utveckling, skolgång och sociala relationer. Barns utsatthet i detta sammanhang måste uppmärksammas i ett tidigt skede så att rätt stöd kan ges.⁶

Riktlinjer, anvisningar och stödmaterial

Riktlinjer och tillämpningsanvisningar

Som stöd och vägledning i arbetet med handläggning av insatser finns riktlinjer för utredning, dokumentation m.m. inom stadens socialpsykiatri. Syftet med riktlinjerna är rättssäkerhet och likabehandling när det gäller utredning, bedömning och tillgång till de insatser som erbjuds från stadens socialtjänst. Riktlinjerna utgör ett komplement till gällande lagstiftning och Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd.⁷ Särskilda riktlinjer finns för handläggning av särskilt individanpassad stödinsats.⁸ Vidare har socialförvaltningen utarbetat tillämpningsanvisningar för handläggning av sysselsättning och särskilt individanpassad stödinsats. Anvisningarna utgår från riktlinjernas innehåll men utgör ett ytterligare stöd i handläggning och genomförande av insats.⁹

Stödmaterial för barnrättsperspektiv inom socialtjänsten

Socialnämnden har tagit fram ett stödmaterial för barnrättsperspektiv inom socialtjänsten som avser både vuxen- och barnhandläggning. I stöd materialet finns bland annat en checklista för barns delaktighet i ett socialtjänststämmande samt information om hur man gör en barnkonsekvensanalys.¹⁰

DUR utrednings- och uppföljningsmaterial

I Stockholms stad används utredningsinstrumentet DUR (Dokumentation, utvärdering, resultat) vid utredningar inom socialpsykiatri. DUR används för att säkerställa kvalitet och rättssäkerhet samt för att skapa enhetlighet i stadens utredningar och dokumentation inom verksamhetsområdet.¹¹

---

⁶ Stockholms stads program för stöd till anhöriga, dnr KS 2024/749.

⁷ Riktlinjer för utredning, dokumentation m.m. inom stadens socialpsykiatri, Antagna av KF 2011-05-23, Reviderade 2012-03-15.

⁸ Riktlinjer för särskilt individanpassad stödinsats för att underlätta arbete eller studier enligt 4 kap 2 § socialtjänstlagen, dnr: 3.1.1-70/2022.

⁹ Tillämpningsanvisningar för sysselsättning och särskild individanpassad stödinsats för att underlätta arbete och studier inom socialpsykiatri Oktober 2023 Rev juni 2025, dnr SOF 2023/434, Socialförvaltningen 2025.

¹⁰ Stödmaterial för barnrättsperspektiv inom socialtjänsten, dnr 3.1.1-388/2021, socialförvaltningen 2021.

¹¹ Dur del ett – Guide, Utredningsmaterial inom socialpsykiatri - anvisningar och fördjupningsfrågor, December 2018, version 10, mindre uppdatering juni 2025, Socialförvaltningen 2025.

Avtal och uppdragsbeskrivningar

För insatsen sysselsättning tillämpar Stockholms stad valfrihet enligt lagen om valfrihetssystem (LOV). I LOV-avtalen regleras de krav som staden ställer på leverantörer som vill bli godkända. För de insatser som ingår i valfrihetssystemet finns motsvarande uppdragsbeskrivningar som vägledning för de kommunala utförarverksamheterna.¹²

Insatser

Sysselsättning

Av stadens riktlinjer framgår att en biståndsbedömd sysselsättningsverksamhet ska ha ett tydligt syfte med verksamheten som erbjuds. Den enskilde ska erbjudas sysselsättning som är utvecklande och arbetsförberedande och av god kvalitet. I verksamheten ska insatser ges som stöder den enskilde med att upprätthålla/utveckla sina resurser avseende främst närvaro, aktivt deltagande, kognitiv förmåga och social förmåga.¹³

Insatsen har två inriktningar: socialt inriktad sysselsättning och arbetsrehabiliterande sysselsättning. Handläggaren har ett ansvar att i samband med utredningen klargöra den enskildes behov, syfte och målsättning och utifrån detta vägleda den enskilde i att välja lämplig utförare.¹⁴

Den som får ett beslut om sysselsättning kan för närvarande välja mellan 22 olika utförare. Den enskilde har rätt att välja och byta utförare under förutsättning att utföraren ingår i stadens valfrihetssystem. Om den enskilde inte vill eller kan välja utförare finns ett ickevalsalternativ. De verksamheter som ingår i valfrihetssystemet är utförare i stadens egen regi, upphandlade entreprenader samt de utförare som ansökt och slutit avtal enligt LOV med socialförvaltningen. Verksamheterna presenteras på stadens webbplats, Hitta service. Här kan den enskilde läsa om verksamheternas inriktning och profil. Enligt presentationerna har 12 verksamheter en arbetsmarknadsinriktning.¹⁵

---

¹² LOV - Sysselsättning, socialpsykiatri, anbudsinbjudan, dnr SOF 2023/50 och Uppdragsbeskrivning sysselsättning, mallversion 2024-05-16.

¹³ Riktlinjer för utredning, dokumentation m.m. inom stadens socialpsykiatri, Antagna av KF 2011-05-23, Reviderade 2012-03-15.

¹⁴ Tillämpningsanvisningar för sysselsättning och särskild individanpassad stödinsats för att underlätta arbete och studier inom socialpsykiatri Oktober 2023 Rev juni 2025, dnr SOF 2023/434, Socialförvaltningen 2025.

¹⁵ <https://funktionsnedsattning.stockholm/hittasysselsattning/>, hämtad 2025-10-27.

Ersättningsmodellen för sysselsättning baseras på en månadskostnad. Månadersersättningen är fast, vilket innebär att omfattningen på deltagandet per individ inte påverkar ersättningen till utföraren. Ersättningsmodellen innebär att beställaren fattar beslut i tidsintervallerna 1-12 timmar/vecka, 10-24 timmar/vecka eller 22-40 timmar/vecka.

Särskilt individanpassad stödinsats för att underlätta arbete eller studier

Utöver biståndsbedömd sysselsättning kan stadsdelsförvaltningarna, utifrån särskilda riktlinjer, bevilja särskilt individanpassad stödinsats enligt 4 kap. 2 § SoL.¹⁶ Skillnaden mellan insatsen särskilt individanpassad stödinsats och sysselsättning inom socialpsykiatri är att särskilt individanpassad stödinsats har ett tydligt och primärt fokus på arbete eller studier. Denna insats kan ses som en möjlighet för personer som uttrycker en vilja att arbeta eller studera, med aktualitet inom socialpsykiatri, att delta i kommunala arbetsmarknadsinsatser. Då stödinsatsen anses vara utöver de insatser som socialtjänsten ansvarar för att bevilja enligt SoL prövas rätten till insatsen utifrån kommunfullmäktiges beslut om särskilda kriterier där samtliga kriterier ska vara uppfyllda;

- Den enskilde ska vara i yrkesverksam ålder.
- Den enskilde ska ha en pågående kontakt med specialistpsykiatri vid ansökningstillfället.
- Den enskildes primära mål och önskan är arbete eller studier.
- Det ska finnas stödbehov som innebär att den enskilde inte kan finna, få och behålla ett arbete på egen hand.
- Den enskilde bedöms vara införstådd i vad som krävs och är beredd att lägga ner det arbete som krävs för att nå arbete eller studier.
- Den enskilde bedöms kunna börja arbeta eller studera inom ramen för insatsen. Denna bedömning görs av handläggare på stadsdelsnämnd efter inhämtad rapport från och efter samråd med arbetsspecialist på Jobbtorg.
- Lämplig arbetsmarknadspolitisk åtgärd bedöms inte kunna erbjudas av Arbetsförmedlingen.

Beslut om särskilt individanpassad stödinsats formuleras först som ett avslag enligt 4 kap. 1 SoL, för att sedan beviljas enligt 4 kap. 2 § SoL.

---

¹⁶ Riktlinjer för särskilt individanpassad stödinsats för att underlätta arbete eller studier enligt 4 kap 2 § socialtjänstlagen, dnr: 3.1.1-70/2022.

Insatsen verkställs genom Alfa som är en verksamhet inom Jobbtorg Stockholm vid arbetsmarknadsförvaltningen. Alfa arbetar utifrån metoden Individual placement and support (IPS). IPS-metoden bygger på att personer med psykisk funktionsnedsättning som vill börja arbeta får stöd av en arbetsspecialist att snabbt söka arbete. Målet med IPS-metoden är att vägleda personer med allvarlig psykisk funktionsnedsättning att finna, få och behålla ett arbete på öppna arbetsmarknaden.

Träfflokal

Av stadens riktlinjer för socialpsykiatri framgår att det är stadsdelsnämndernas uppgift att skapa förutsättningar för ökad social samvaro för dem som vill och behöver det. Det bör finnas träfflokaler, dit man kan gå på egna villkor. Träfflokaler utgör oftast inte en biståndsbedömd verksamhet. Stadsdelsnämnden bör på olika sätt sprida information om de öppna verksamheterna, så att personer med psykiska funktionsnedsättningar får möjlighet till socialt umgänge och att delta i olika aktiviteter.¹⁷

De verksamheter som drivs i egen regi eller på entreprenad presenteras på stadens webbplats, Hitta service. Träfflokaler som finns i Stockholms stad är tillgängliga för alla stadens invånare, oavsett i vilket stadsdelsområde den enskilde är bosatt eller vistas i. Någon kontroll av om enskilda individer som kommer till träfflokalerna är folkbokförda i Stockholms stad görs inte. I dagsläget finns elva träfflokaler att välja bland, varav tio verksamheter utförs i stadens egen regi och en är en upphandlad entreprenad. Träfflokaler finns i alla stadsdelsnämnder förutom Kungsholmen och Bromma. I Järva och Norra innerstaden finns två träfflokaler i respektive stadsdelsområde.¹⁸

Statistik

Socialpsykiatrins målgrupp i Stockholms stad är personer med en psykisk funktionsnedsättning i åldern 20 till 64 år. När en person fyller 65 år övergår ansvaret för handläggning av insatser till äldreomsorgen. Utvecklingen de senaste åren är att fler kvinnor än män erhåller insatser inom verksamhetsområdet. År 2024 var fördelningen 54 procent kvinnor och 46 procent män.¹⁹

---

¹⁷ Riktlinjer för utredning, dokumentation m.m. inom stadens socialpsykiatri, Antagna av KF 2011-05-23, Reviderade 2012-03-15.

¹⁸ <https://funktionsnedsattning.stockholm/hittatrafflokal/>, hämtad 2025-10-28.

¹⁹ Socialtjänstrapport 2024, En beskrivning av socialtjänsten i Stockholms stad, dnr SOF 2025/359, socialförvaltningen 2025.

Sysselsättning och särskilt individanpassad stödinsats

Under 2024 erhöll totalt 1 036 personer biståndsbedömd sysselsättning vilket motsvarar nära 23 procent av målgruppen. Det är en mindre ökning av antalet personer i jämförelse med föregående år. Fördelningen mellan könen var 51 procent kvinnor och 49 procent män. Majoriteten av personerna var mellan 55 och 64 år. En möjlig förklaring till det är att den äldre åldersgruppen oftare har varaktig sjukersättning och beviljas sysselsättning för att få möjlighet att delta i ett socialt sammanhang. Den yngre målgruppen får troligtvis i större utsträckning arbetsmarknadsinsatser via exempelvis Arbetsförmedlingen. Personer som uppbär ekonomiskt bistånd hänvisas i första hand till stadens arbetsmarknadsverksamhet Jobbtorg.²⁰

I hela staden deltog personer med biståndsbedömd sysselsättning i verksamheten i genomsnitt 10,8 timmar per månad under 2024. Det är en minskning mot föregående år då motsvarande genomsnittliga deltagande var 11,8 timmar per månad. Män deltog i sysselsättning i något större omfattning per månad än kvinnor, 11,4 timmar per månad respektive 10,4 timmar per månad. Endast ett fåtal individer beviljas insats i tidsintervallet 22 till 40 timmar per vecka.²¹

Tabell 1: Genomsnittligt antal beviljade sysselsättningstimmar per månad samt fördelning över tidsintervall per nämnd för personer 20-64 år med behovsprövad sysselsättning inom valfrihetssystemet (LOV), 2024**.

Stadsdelsnämnd	Genomsnittlig tid	1-12 timmar per vecka	10-24 timmar per vecka	22-40 timmar per vecka
Järva	13,4	86,4	*	*
Södermalm	11,5	96,5	*	*
Hägersten-Älvsjö	10	92,8	*	*
Skärholmen	12,6	88,1	*	*

(Källa: Socialtjänstrapport 2024, En beskrivning av socialtjänsten i Stockholms stad, dnr SOF 2025/359.)

* Antal under 4 redovisas ej.

** Genomsnittligt antal sysselsättningstimmar per månad är närvarorapporterat av utföraren. En och samma person kan ha sysselsättning i mer än en stadsdelsnämnd under året.

Under 2024 beviljades totalt 205 personer insatsen särskilt individanpassad stödinsats, 111 kvinnor och 94 män, vilket motsvarar 54 procent kvinnor och 46 procent män. Majoriteten av deltagarna var mellan 30 och 39 år.²²

²⁰ Ibid.

²¹ Ibid.

²² Ibid.

Granskningsresultat

Dialogmöten med verksamheterna

Dialogmötena utgick från en frågeguide med frågor kopplade till organisation, rutiner och arbetssätt. Under mötena ställdes följdfrågor för att vidareutveckla resonemang och möjliggöra att alla deltagare fick komma till tals.

Organisation och verksamhet

Storleken på de granskade enheterna som handlägger insatser till personer med psykisk funktionsnedsättning varierar liksom hur arbetet är organiserat.

I Södermalm och Hägersten-Älvsjö arbetar tolv handläggare, i Järva 18 handläggare och i Skärholmen fem handläggare. Handläggarna arbetar under enhetschef och gruppledare förutom i Södermalm som inte har rollen gruppledare under enhetschef. Södermalm och Järva handlägger även insatser för personer med högfungerande autism inom socialpsykiatri. Handläggarna har egen delegation gällande insatsen sysselsättning och det varierar om det är chef som har delegation på särskilt individanpassad stödinsats eller om handläggarna har delegation för insatsen. Samtliga enheter har ärendedragning varje vecka men rutinerna kring vilka ärenden som tas upp varierar mellan enheterna. Det varierar också om det är obligatorisk närvaro på ärendedragningarna eller inte. På två av enheterna deltar samtliga handläggare oavsett om de har egna ärenden att ta upp. På övriga två enheter deltar handläggarna efter eget önskemål och behov.

Sysselsättning

Samtliga enheter framhåller att sysselsättning är en bra insats som kan göra stor skillnad för den enskilde personen. Handläggare och chefer uppger att den största kategorin som har sysselsättning beviljat är en äldre målgrupp med permanent sjukersättning och där det är uttömt att personen kan stå till arbetsmarknadens förfogande. Det beskrivs samtidigt att målgruppen har förändrats genom åren och att det nu är fler unga personer som har exempelvis diagnos ADHD/ADD. Det kan till exempel handla om yngre personer som inte får tillräckliga insatser från andra aktörer eller där det bedöms vara för tidigt att gå in i ordinarie verksamhet inom Jobbtorg. För en del unga personer kan sysselsättning vara en del i att komma ur isolering och en väg vidare mot studier eller arbete.

Flera handläggare påpekar att det finns få sysselsättningsverksamheter för yngre personer och att det förekommer att yngre personer avslutar sitt deltagande då de tycker

att målgruppen är för gammal och att de själva inte passar in. Handläggare och chefer upplever att det sällan startas nya verksamheter och lyfter fram skillnaden mot daglig verksamhet enligt LSS där det finns ett stort utbud av verksamheter med olika inriktningar att välja mellan. Att utbudet är begränsat leder, enligt flera handläggare och chefer, till att det blir långa köer på de verksamheter som är populära. Eftersom motivationsfönstret för dem som beviljas insatsen kan vara ganska litet kan det ibland leda till att de tappar personer om det är kö till en verksamhet. Handläggargrupperna i Järva och Skärholmen lyfter särskilt fram att utbudet i det egna stadsdelsområdet är litet. De framhåller att det kan vara utmanande för många att ta sig långt från hemmet för att delta i en sysselsättningsverksamhet. Det förekommer att personer väljer att avsluta sin sysselsättning för att resan dit blir för jobbig.

Särskilt individanpassad stödinsats

Flera chefer och handläggare ser det som mestadels positivt att det numer krävs ett biståndsbeslut om särskilt individanpassad stödinsats för att få komma till Alfa. Det leder enligt dem till att stadsdelsnämnderna fått bättre koll på målgruppen. En fördel som lyfts är att Alfa har ett mer inriktat arbetssätt för att stötta den enskilde att komma ut i arbete eller studier vilket är positivt, framförallt för den yngre målgruppen. Samtidigt lyfter flera handläggare att förändringen inneburit en administrativ ökning för dem. En målgrupp som ökat är unga personer som inte varit aktuella sedan tidigare och som inte har något annat behov av stöd men som nu aktualiseras för utredning inom socialtjänsten för att få ett biståndsbeslut.

Handläggning och genomförande av insatser

Barnrättsperspektiv

Samtliga handläggargrupper uppger att de har rutiner för att i samband med utredning uppmärksamma om den enskilde har eller lever med barn samt att de skriver barnkonsekvensanalyser. I Järva uppger handläggarna att de informerar om BRA-samtal. Där finns en anhörigkonsulent som håller i dessa samtal men även handläggare och socialsekreterare kan hålla i samtalen. På flera enheter finns så kallade barnombud som ingår i förvaltningens egna barnrättsnätverk. En handläggargrupp uppger att de tycker att det är otydligt hur de ska jobba med barn som anhöriga. Flera handläggargrupper lyfter fram att de inte har som rutin att träffa eller prata direkt med anhöriga barn.

Stöd till anhöriga

Flera handläggargrupper uppger att de vid behov brukar lämna broschyrer med information om anhörigstöd.

Vid Järva stadsdelsförvaltning finns två anhörigstödare som arbetar mot äldre, funktionsnedsättning och socialpsykiatri.

Anhörigstödarna erbjuder råd och vägledning, enskilda samtal, kunskap och gemenskap. På enheten finns en rutin för att lämna information om anhörigstöd men den är inte nedskriven.

Vid Hägersten-Älvsjö stadsdelsförvaltning är anhörigstödet organiserat på medborgarkontoret där stöd bland annat erbjuds den som hjälper en familjemedlem, närstående eller vän upp till 65 år som har en psykisk funktionsnedsättning. Stöd som erbjuds är information och rådgivning, vägledande samtal om var man kan få stöd och hjälp, information om anhöriggrupper och intresseorganisationer samt aktiviteter för anhöriga. Anhöriga som tar kontakt med medborgarkontoret erbjuds alltid ett personligt möte med samhällsvägleddare. På enheten har det tidigare funnits en rutin om att ge information om anhörigstöd men den används inte för närvarande.

Skärholmens anhörigstöd består av två anhörigkonsulenter. En arbetar med anhöriga till närstående i åldrarna 18 till 64 år och en arbetar med anhöriga till närstående inom ramen för äldreomsorgen från 65 år och uppåt. Organisatoriskt är anhörigstödet en del av stödverksamheten för äldre. Inom ramen för anhörigstöd ges stödjande samtal, vägledande samtal, anhöriggrupper, mötesplats och olika typer av föreläsningar. På enheten finns ingen skriftlig rutin gällande att ge information om anhörigstöd. Handläggarna får dock löpande information om vilket anhörigstöd som kan erbjudas och under ärendedragningar lyfts möjligheten att informera om anhörigstöd där det känns aktuellt.

Vid Södermalms stadsdelsförvaltning finns två anhörigkonsulenter som ger information om vilket stöd det är möjligt att få genom stadsdelsförvaltningen, andra myndigheter, regionen, föreningar och frivilligorganisationer. Anhörigkonsulenterna erbjuder möjlighet till stödjande samtal enskilt och att få prata om vad som är viktigt för den som är anhörig. Anhöriga får även information om möjligheten att ansöka om individuellt anpassade stödinsatser efter behov. Det finns ingen rutin för att lämna information om anhörigstöd men handläggarna informerar när det finns behov och när frågan om anhörigstöd aktualiseras.

Våld och våldsutsatthet

Samtliga handläggargrupper uppger att de har som rutin att fråga om våld men ibland passar det inte av olika skäl. Rutinerna vid enheterna omfattar att fråga om våld både vid nya ärenden och vid uppföljningar eller endast vid nya ärenden. När det gäller vart uppgifter dokumenteras varierar det om det skrivs i journal, utredning eller i beskrivningsrutan.

Bedömning och beslut

Handläggargrupperna redogör för att avslag sällan ges på en ansökan om sysselsättning. Det kan dock förekomma om det är tydligt att den enskilde bör provas mot den reguljära arbetsmarknaden först. En annan anledning till avslag kan vara att den enskilde bedöms ha för hög arbetsförmåga. En anledning till avslag kan vara att den enskilde inte deltar i beviljad sysselsättning och därmed inte bedöms ha behov av insatsen eller att andra möjligheter inte är uttömda. Det kan till exempel handla om att den enskilde kan pröva en icke-biståndsbedömd verksamhet i kombination med stöd från Arbetsförmedlingen.

De vanligaste beslutslängderna är sex månader eller ett år. Ett förstagångsbeslut är ofta kortare men efterföljande beslut kan vara längre. Handläggargrupperna berättar att de aldrig fattar beslut som gäller längre än ett år. Flera handläggargrupper uppger att en anledning till att sätta kortare beslut är för att de inte ska glömma bort att göra uppföljning.

Gällande särskilt individanpassad stödinsats upplever samtliga handläggargrupper det som bekymmersamt att det är de som står för bedömning och beslut på pappret när det, enligt dem, i praktiken är Alfa som avgör om den enskilde ska beviljas insatsen eller inte. Flera handläggare tar upp att det kan förekomma att den enskilde fått ett bifallsbeslut för insatsen men att Alfa sedan konstaterar att insatsen inte passar personen.

Planera för insats, genomförande och uppföljning

En handläggargrupp lyfter fram att de brukar informera den enskilde om verksamheter med arbetsinriktning och att de försöker motivera personen att välja en sådan. De informerar om vad som finns och att den enskilde kan söka efter sådan inriktning på stadens webbplats Hitta service. En handläggargrupp uppger att det inte är så vanligt att följa med den enskilde på studiebesök men det händer ibland om den enskilde önskar detta.

Flera handläggare uppger att det många gånger kan vara svårt för den enskilde att sätta upp egna individuella mål med insatsen. Det framkommer att det finns olika rutiner för att planera för insats, både mellan och inom enheterna. En handläggare brukar exempelvis ringa den enskilde innan beställning ska skickas för att gå igenom och planera för insats. En annan handläggare uppger att beställningarna inte brukar vara så specifika utan att det är vanligt att ange ett övergripande mål och inte gå in så mycket i delmålen. Samtliga handläggargrupper uppger att de upplever att sysselsättningsverksamheterna generellt sett brukar vara bra på att inkomma med genomförandeplaner i tid men att planerna inte alltid är så utförliga.

När det är dags för uppföljning av insats varierar det om uppföljning sker på plats, via telefon eller digitalt. Flera handläggare uppger att de brukar träffa den enskilde tillsammans med utföraren vid uppföljning. Några av handläggarna lyfter fram att det är roligt och givande att komma ut och se verksamheterna på plats men det är inte alltid som verksamheterna har tid för möte. En handläggargrupp uppger att det oftast blir bättre att dela upp uppföljningen genom att ha ett möte med den enskilde och därefter maila eller ringa till verksamheten. Uppföljning brukar enligt flera handläggare dokumenteras kort i en journal och sedan skriver de mer om vad som kommit fram vid uppföljningen i utredningen. Det varierar dock både mellan och inom enheterna hur uppföljning dokumenteras. En del handläggare uppger att de sammanfattar hela uppföljningen i en journalanteckning medan andra skriver kort i journalen för att sedan skriva mer i ett separat uppföljningsdokument.

Samverkan

Flera av handläggarna uppger att Arbetsförmedlingen i större utsträckning än tidigare hänvisar personer med funktionsnedsättning till socialtjänsten för stöd. Om den enskilde har sjukpenning görs alltid samplanering med handläggare på Försäkringskassan då Försäkringskassan måste godkänna att den enskilde går på sysselsättning. Flera av handläggarna lyfter fram att det är viktigt att den enskilde inte fastnar i sysselsättning då det finns en risk för det bland personer som har haft sjukpenning i väldigt många år.

Flera av handläggarna uppger att det för personer som har ekonomiskt bistånd kan bli som ett indirekt krav och villkor att den enskilde ska delta i sysselsättning eller Alfa. Detta upplevs som problematiskt eftersom det är frivilligt för enskilda att ansöka om sysselsättning och handläggare inom socialpsykiatri kan inte ställa krav på den enskilde kring närvaro eller deltagande.

Besök på Alfa

Inom ramen för granskningen gjordes ett verksamhetsbesök på Alfa. På mötet lämnades information om granskningen samt att dialog om verksamheternas innehåll och utbud genomfördes med chefer och personal. På Alfa arbetar tolv arbetscoacher under en enhetschef. IPS-metoden innebär att en arbetscoach bör ha maximalt 20 deltagare för att kunna erbjuda kvalitet i insatsen. Enhetschefen menar att det inte är möjligt för arbetscoacherna att göra det de är ålagda att göra om de har fler personer att arbeta med. Chef och medarbetare på Alfa uppger att det är ett högt inflöde sedan insatsen blev biståndsbedömd. Tanken är att de ska kunna ta emot nya deltagare inom 14 dagar men just nu är det kö. De har dock fått utökade medel vilket gör att de nu kommer kunna utöka med fler tjänster.

Chef och medarbetare på Alfa uppger att det är positivt att insatsen har blivit biståndsbedömd då uppfattningen är att det blir en säkrare process för den enskilde. Framförallt är det bra att det finns en handläggare som kan fånga upp den enskilde om insatsen avslutas eftersom det många gånger kan vara så att den enskilde kan behöva andra insatser eller stöd från socialtjänsten.

Alla biståndsbedömare har en kontaktväg in till Alfa via en och samma arbetscoach. Arbetscoachen håller i ett informationsmöte med den enskilde innan biståndshandläggaren fattar beslut och skickar beställning. Vid detta möte informerar arbetscoachen detaljerat om Alfas verksamhet och stämmer av de kriterier som behöver vara uppfyllda för att den enskilde ska kunna beviljas insatsen. Enligt Alfa förekommer det sällan att de gör en annan bedömning än handläggaren.

Enhetschef och arbetscoacher uppger att det ibland kan vara en utmaning om den enskilde är aktuell inom ekonomiskt bistånd. Den enskilde kan till exempel ha krav på sig att söka jobb och samtidigt vara ute i praktik genom Alfa som en del i en mer långsiktig plan. Arbetscoacherna på Alfa uppger att de upplever att kraven kan variera, framförallt mellan olika handläggare på ekonomiskt bistånd, inte mellan stadsdelsförvaltningarna.

Besök på träfflokaler

Inom ramen för granskningen gjordes fyra verksamhetsbesök på träfflokaler. De träfflokaler som besöktes var Sesam i Järva stadsdelsområde, Aklejavägen i Hägersten-Älvsjö stadsdelsområde, Aktivitetshuset i Södermalms stadsdelsområde och Portis i Skärholmen stadsdelsområde. Möten med information om granskningen samt dialog om verksamheternas innehåll och utbud genomfördes med chefer och personal. Deltagare som önskade gavs också möjlighet att delta vid dialogmötena.

Samtliga fyra verksamheter har information om sin verksamhet på stadens webbplats Hitta Service men det varierar hur mycket information som ges om innehåll och aktiviteter. Aktivitetshuset på Södermalm har ett Instagramkonto där de lägger upp information om veckans aktiviteter. Samtliga verksamheter har en lokal där det finns personal och ett basutbud av olika aktiviteter. Flera av verksamheterna står dock inför flytt till nya och ibland mindre lokaler.

Träfflokalerna är anslagsfinansierade och det är upp till varje stadsdelsnämnd att avgöra hur stor del av den totala budgeten som ska avsättas för denna typ av verksamhet. Mer kostsamma utflykter och aktiviteter finansieras genom att personalen på träfflokalerna söker fondmedel från stiftelser. Det varierar hur många som besöker träfflokalerna och hur statistik avseende detta förs men samtliga

verksamheter har ett snitt på cirka tio till femton besökare per dag. En del personer kommer bara dit ibland medan andra kommer varje dag. En verksamhet uppger att det brukar komma fler deltagare när de erbjuder aktiviteter med "lite mer guldkant" utanför träfflokalen.

Träfflokaler erbjuder liknande aktiviteter men utbudet skiljer sig något åt. Exempel på aktiviteter som erbjuds är caféverksamhet, hantverk, bakning, sällskapsspel, olika typer av friskvård, gemensamma utflykter i närområdet eller museibesök samt firande av högtider. Samtliga verksamheter erbjuder kaffe och fikabröd till självkostnadspris men omfattningen varierar. På en verksamhet erbjuds deltagarna dagligen på kaffe och kaka utan kostnad. Utöver detta finns möjlighet för deltagare att värma medhavd lunch alternativt köpa enklare lunch till självkostnadspris på flera av verksamheterna. En verksamhet erbjuder på tårta när någon fyller år.

Samtliga träfflokaler har regelbundet deltagarmöten eller brukarråd där de som besöker träfflokalen får komma med idéer och önskemål avseende aktiviteter och cirklar. Det skiljer sig dock åt mellan verksamheterna hur ofta den här typen av möten anordnas.

Alla verksamheter utom en samarbetar med Studieförbundet Vuxenskolan vilket gör att olika typer av cirklar kan erbjudas. En av verksamheterna samarbetar med stadsdelsförvaltningens egna sysselsättningsverksamhet och en annan uppger att de har påbörjat samarbete med träfflokalen som riktar sig till äldre personer över 65 år. En verksamhet uppger att friskvård är viktigt för målgruppen men att det hänger på hur mycket fondmedel de får.

Flera av verksamheterna uppger att det är en utmaning att locka yngre personer till träfflokaler. Samtliga verksamheter uppger att det framförallt är en äldre målgrupp som besöker träfflokaler och att det finns behov av att ta reda på vad den yngre målgruppen önskar för aktiviteter. En träfflokal beskriver att det kan komma yngre personer som vill fika men när de ser att det bara är äldre deltagare där så vänder de i dörren. Det förekommer ändå att det kommer en del unga personer till verksamheterna och de verkar framförallt vara intresserade av träning. Erfarenheten är vidare att sådant som lockar den yngre målgruppen är data, olika typer av utflykter samt teckning och skrivarcirklar. En verksamhet uppger att det har börjat komma fler sedan en kurator inom öppenvården har börjat introducera verksamheten för yngre personer. På en av verksamheterna har några yngre deltagare fått vara med och inreda ett spelrum där det finns möjlighet att spela tv-spel, kolla film och spela brädspele.

På samtliga träfflokaler finns möjlighet för deltagare att få hjälp och stöd med olika teknikfrågor kopplat till mobiltelefoner och appar. Det kan till exempel handla om att få hjälp med att installera bank-ID eller liknande. Det varierar dock i vilken omfattning sådan hjälp kan erbjudas beroende på vilken kompetens personalen har. På en av

verksamheterna finns en dator som deltagarna kan använda. Även andra verksamheter uppger att det är något de har för avsikt att ordna med framöver. En verksamhet erbjuder även hjälp med att fylla i ansökningsblanketter och bistå den enskilde i myndighetskontakter.

Personalen på träfflokalerna beskriver att de på olika sätt har kontakt med deltagarna via telefon och sms. Om någon deltagare har en dålig period och inte orkar komma dit brukar personalen höra av sig för att stämma av hur det är. En verksamhet uppger att de inför en ny vecka brukar maila schemat till de deltagare som önskat det vilket är mycket uppskattat. På en annan verksamhet beskriver deltagarna att de har god sammanhållning och att de själva brukar ansvara för att höra av sig till varandra om det är någon som inte dyker upp.

Under verksamhetsbesöken lyfter flera av deltagarna på de olika träfflokalerna fram hur viktigt det är för dem att den här typen av verksamhet finns. Om det inte hade funnits en träfflokal att gå till hade de bara suttit hemma. På träfflokalen finns gemenskap och de ingår i ett sammanhang. Deltagarna uppger också att det är viktigt att det finns en verksamhet som ligger nära hemmet. Om det är för långt att ta sig dit kan det göra att tröskeln blir för hög och man stannar hemma istället. Flera deltagare lyfter fram att det är positivt att det finns en lugn plats dit de får komma och bara vara. Det skiljer sig åt hur deltagarna fick information om att träfflokalen fanns. Flera deltagare uppger att de fick information från sin biståndshandläggare, boendestödjare eller från psykiatri.

Aktgranskning

Aktgranskningen omfattar totalt 120 ärenden, hälften kvinnor och hälften män, där den enskilde fått bifall på ansökan om bistånd. Av dessa utgör 80 ärenden insatsen sysselsättning och 40 ärenden insatsen särskilt individanpassad stödinsats. Därtill har totalt 17 ärenden där personen fått avslag på insatsen sysselsättning granskats och då primärt avseende bedömning och motivering av beslut. Av stadens särskilda riktlinjer för särskilt individanpassad stödinsats framgår att handlägningsprocessen i grunden är densamma som för sysselsättning och att utredning genomförs med hjälp av sedvanliga utredningsinstrument.

I avsnittet redovisas resultatet för de 120 ärendena avseende bifall för de två insatserna gemensamt där inte annat framgår. Eftersom särskilt individanpassad stödinsats beviljas utifrån specifika kriterier återfinns särskilda granskningsresultat avseende den insatsen på sidan 30. Ett separat avsnitt avseende avslagsbesluten återfinns under rubriken Beslut.

Ansökan

I stadens utredningsanvisningar för DUR anges att det under rubriken Ansökan avser ska framgå vad den enskilde ansöker om och i vilken omfattning. Det ska även framgå när ansökan inkom och på vilket sätt ansökan gjordes.

Granskningen visar att det genomgående framgår av utredning och beslut vilken insats den enskilde ansöker om. Däremot finns det en variation i ärendena om det framgår lagrum, omfattning (vid sysselsättning), om ansökan är muntlig eller skriftlig samt datum för när ansökan inkommit.

"X ansöker om sysselsättning om 1-12 timmar per vecka enligt 4 kap 1 § SoL. Ansökan gjordes muntligt och inkom den 2025-02-19."

Utredning

I utredningsanvisningarna för DUR finns en systematisk del som innehåller strukturerade frågor med till största delen fasta svarsalternativ. Den här delen innehåller frågor som berör de flesta personer. För att det ska bli en fullständig utredning behöver handläggaren komplettera med relevanta fördjupningsfrågor som också finns i guiden. Tanken med materialet är att ställa alla frågor till alla personer, men att fördjupa och fråga vidare inom de livsområden som är mest relevanta för den aktuella situationen.

DUR består av nio livsområden som kartläggs tillsammans med den enskilde:

- Boendesituation
- Familj och andra relationer, nätverk, samverkan
- Arbete/utbildning/sysselsättning
- Ekonomi
- Intressen (fritid, aktiviteter)
- Psykisk hälsa
- Fysisk hälsa
- Användning av alkohol, narkotika, läkemedel
- Vardagsaktiviteter (ADL)

En aktuell DUR-utredning som underlag för beslut om sysselsättning finns i 66 av 80 ärenden, vilket motsvarar 83 procent. Det är en variation i förekomsten mellan de granskade stadsdelsförvaltningarna. I en stadsdelsförvaltning finns en aktuell DUR-utredning i samtliga ärenden och i övriga varierar det mellan 65 och 90 procent i förekomst av aktuell utredning som underlag till beslut.

En aktuell DUR-utredning som underlag för beslut om särskilt individanpassad stödinsats finns i många av de granskade ärendena. Det förekommer dock att nya beslut fattas med hänvisning till

tidigare utredning, inte minst i ärenden där beslutstiden för insatsen varit tre till fem månader.

Även i ärenden där det finns en aktuell DUR-utredning förekommer det att uppgifterna i utredningen är inaktuella eller att motstridiga uppgifter redovisas då nyare information blandas med äldre.

Av DUR-anvisningarna framgår att handläggaren rekommenderas ställa fördjupade frågor avseende livsområdena arbete/utbildning/sysselsättning, intressen och vardagsaktiviteter när en ansökan om sysselsättning eller individanpassat stöd till arbete eller studier utreds. Särskilt fokus har lagts på dessa vid genomläsning av utredningarna då information utifrån de livsområdena på olika sätt är viktig för bedömning, beslut och beställning av insats.

Granskningen visar att information om den enskildes utbildning och arbetslivserfarenhet framgår i totalt 71 ärenden, vilket motsvarar 59 procent. Uppgifterna framgår delvis i 26 ärenden, vilket motsvarar 22 procent. I resterande ärenden framgår uppgifterna antingen inte alls eller så saknas utredning och därmed också aktuellt underlag och information.

Nedan anges ett exempel från en utredning där information om den enskildes utbildning och arbetslivserfarenhet framgår.

”X är inskriven på Arbetsförmedlingen och har ingen planering med dem i dagsläget. X har sjukpenning från Försäkringskassan. X uppger att han varit sjukskriven sedan 2021. Innan dess mådde han bra och arbetade. X berättar att han arbetstränat på olika arbetsplatser och att han trivdes bra. Han skulle få en anställning som yrkescoach men det blev inte så. X uppger att han tycker om att arbeta men att han har svårt att ta sig in på arbetsmarknaden på grund av att han varit sjukskriven så länge. X har gymnasieexamen och har efter gymnasiet läst olika kurser på universitet men har ej examen.”

Den enskildes intressen framgår helt eller delvis i 91 ärenden, vilket motsvarar 76 procent. I resterande ärenden framgår uppgifterna inte alls eller så saknas en aktuell utredning. Det är vanligare att uppgifter om den enskildes intressen saknas i utredningar avseende särskilt individanpassad stödsinsats än för sysselsättning.

Den enskildes resurser framgår helt eller delvis i 94 ärenden, vilket motsvarar 78 procent. Den enskildes resurser framgår i högre utsträckning om även annan insats, vanligtvis boendestöd, omfattas av samma utredning. Då framkommer resurser som är mer kopplade till den insatsen.

I många av de ärenden där utredning endast avser sysselsättning eller särskilt individanpassad stödsinsats redovisas inte alltid resurser och sådant den enskilde klarar av med tydlig koppling till insatsen. Det är vanligare att uppgifter om den enskildes resurser saknas i

utredningar avseende särskilt individanpassad stödinsats än för sysselsättning. Nedan ges ett exempel på hur den enskildes resurser kopplat till insatsen sysselsättning beskrivs i en utredning:

"X uppger att hon är bra på att passa tider, och väldigt punktlig. Hon kommer ofta 10-20 minuter tidigt om hon ska någonstans. X säger att hon hittar i närområdet, och att hon kan åka kollektivt om hon måste, men hon undviker helst att åka längre bort."

Vilka frågor som är aktuella att ställa inom livsområdet vardagsaktiviteter beror på vilken insats den enskilde ansöker om. Granskningen visar att det förekommer att handläggare inte ställer frågor alls inom detta område vid handläggning av sysselsättning eller särskilt individanpassad stödinsats med hänvisning till att personen inte ansöker om stöd inom området eller att livsområdet inte är aktuellt för sysselsättning. En stadsdelsförvaltning utmärker sig dock genom att tydligt redovisa den enskildes resurser kopplat till frågor om närvaro, aktivt deltagande samt kognitiv och social förmåga vilka är de fyra områden som tar sikte på stödbehov vid de aktuella insatserna.

"Närvaro:

X säger att hon klarar av att passa tider men berättar att hon upplever viss oro utifrån att hon ibland har svårt att komma upp från sängen.

Aktivt deltagande:

X uppger att hon kan klara av att påbörja och genomföra uppgifter men att hon behöver tydliga instruktioner. Om instruktionerna är otydliga eller förvirrande blir det svårt för henne att genomföra uppgifter.

Kognitiv förmåga:

X beskriver att hon inte har svårigheter att förstå uppgifter eller minnas hur de ska genomföras. X uppger dock att hon kan ha svårt med koncentration och att lära sig nya uppgifter.

Social förmåga:

X berättar att hon kan uppleva oro över hur människor uppfattar henne men säger att hon inte har svårt att kommunicera med andra. X uppger att hon klarar av att genomföra uppgifter i grupp."

Barnrättsperspektiv

När en förälder är aktuell hos socialtjänsten kan även barnet ibland påverkas påtagligt, direkt eller indirekt. Barnet bör då få information och möjlighet att vara delaktig. Utredningar som primärt berör en vuxen person utgår från den vuxnes behov och önskemål. I de fall där ett barn påverkas av beslut som fattas behöver ansvarig handläggare göra en särskild analys och bedömning där det framgår hur beslutet påverkar barnet. När en förälder eller annan närstående vuxen är aktuell hos socialtjänsten är barnets bästa inte styrande, men ska ändå vägas in i beslutet. Det

ska också dokumenteras på vilket sätt barnets bästa och barnets synpunkter har beaktats. Ibland kan barnets bästa inte tillgodoses fullt ut genom det fattade beslutet. Då kan nämnden behöva ta ställning till om det behövs kompenserande åtgärder.²³

I granskningen framgår det att 17 personer, 14 procent, är förälder till ett eller flera minderåriga barn som bor i hushållet. En person delar hushåll med annan vuxen persons minderåriga barn. Ytterligare sex personer, fem procent, är förälder till ett eller flera minderåriga barn som inte bor i hushållet. I ett fåtal ärenden framgår det inte om den enskilde är förälder eller inte. En av de granskade stadsdelsförvaltningarna använder underrubriken Barnperspektiv under livsområde Familj och andra relationer vilket gör att det tydligt framgår uppgifter om barn och föräldraskap i utredningen.

"Barnperspektiv: Är ej aktuellt då X inte har några egna barn eller bor tillsammans med minderåriga barn."

"Barnperspektiv: X har inga barn, men bor tillsammans med ett minderårigt syskon som är 13 år."

I DUR finns frågor om barn och föräldraskap uppdelade på olika livsområden. Under varje livsområde finns förslag till ytterligare fördjupningsfrågor som rör eventuella barn. Exempel på frågor som bör ställas för att fånga upp om det finns barn som påverkas av den enskildes situation är:

- Hur tycker du att din livssituation och din psykiska hälsa påverkar dig som förälder? Hur påverkar den barnet?
- Finns det situationer när du behöver stöd i rollen som förälder?
- Har du eller någon annan pratat med barnet om vad dina psykiska svårigheter innebär?
- Vet ditt barn om att du är sjuk?
- Har någon pratat med ditt barn om vad din sjukdom innebär?
- Hur tror du barnet kan påverkas av den insats du har ansökt om?
- Hur kommer du att berätta för barnet om den hjälp du får? Vill du ha hjälp att berätta?

Granskningen visar att det är svårt att utläsa hur handläggaren har tagit reda på information gällande om och i sådana fall hur barnet/barnen påverkas av den enskildes situation och det beslut

---

²³ Stödmaterial för barnrättsperspektiv inom socialtjänsten, dnr 3.1.1-388/2021, socialförvaltningen 2021.

som ska fattas. Nedan ges dock ett exempel på hur det kan se ut i en utredning där frågor om barnets situation ställts till den enskilde.

”X uppger att under de perioder som hon mår sämre så finns det personer runt henne som kan stötta henne när det gäller dottern. Hennes mamma bor tillsammans med henne och dottern och hon har ett nätverk av släktingar som ger henne praktiskt stöd. Den psykiatrimottagning hon går till erbjuder stöd och information till hennes barn som handlar om vad X:s psykiska ohälsa kan innebära.”

Barnkonsekvensanalys finns i några av ärendena och i något ärende har ett ställningstagande gjorts att det inte är aktuellt. Analyserna består främst av standardskrivningar om hur barn generellt kan påverkas utan koppling till det enskilda barnet eller barnen.

Anhörigstöd

I 5 kap 10 § SoL regleras stöd till anhöriga. Bestämmelsen syftar till att tydliggöra att socialtjänsten ska erbjuda stöd för att underlätta för de personer som av fri vilja hjälper, vårdar eller stödjer en närstående. Även om målgruppen barn som anhöriga inte är tydligt utpekad i 5 kap 10 § SoL har kommunen enligt andra bestämmelser i socialtjänstlagen ansvar för att barn och unga ska få en trygg uppväxt, skydd och stöd. Därtill ansvarar kommunen för förebyggande insatser. Barn som anhöriga vårdar och stödjer inte sina föräldrar, syskon eller andra släktingar frivilligt. Socialtjänsten har genom sitt ansvar en viktig uppgift att upptäcka och stödja barn som anhöriga.²⁴ I nya socialtjänstlagen regleras bestämmelsen om stöd till anhöriga i 13 kap. 9 §.

Granskningen visar att det i totalt tolv ärenden, 10 procent, framgår att information om anhörigstöd getts. I några ärenden framgår det tydligt att det inte är aktuellt med information om anhörigstöd utifrån den enskildes livssituation och kontakter med anhöriga.

En av de granskade stadsdelsförvaltningarna använder underrubriken Anhörigperspektiv under livsområde Familj och andra relationer vilket i likhet med barn och föräldraskap gör det tydligt vilka uppgifter som framkommit i utredningen.

”Anhörigperspektiv: X och X:s mamma har fått information om anhörigstöd. X:s mamma uppger under mötet att hon inte har behov av det just nu. X:s anhöriga stöttar och hjälper henne i hennes vardag.”

Våld

I stadens anvisningar för DUR finns en bilaga som syftar till att upptäcka om den enskilde är utsatt för våld. Av anvisningarna

---

²⁴ Stockholms stads program för stöd till anhöriga, dnr KS 2024/749

framgår att frågor om våld bör ställas i samband med att nya ärenden utreds samt att det ska beaktas om frågorna även behöver ställas i samband med uppföljning. Det framgår vidare att frågorna som regel inte bör dokumenteras i utredningsmallen om de inte påverkar den bedömning som görs.

I totalt 36 ärenden, 30 procent, framgår det av dokumentationen i personakten att den enskilde fått frågor om våld i samband med ansökan eller uppföljning.

”Undertecknad ringer X och får lov att ställa systematiska frågor kring våld i enlighet med enhetsövergripande rutin. X uppger att hennes man befinner sig i ett annat rum i bostaden. X säger att hon inte har blivit utsatt för våld i nära relation och har själv inte varit våldsam. Önskar ingen kontakt med relationsvåldsteamet.”

I 25 ärenden, 21 procent, framgår det av dokumentationen att personen inte fått frågor om våld men sällan varför frågorna inte ställts. I resterande ärenden framgår det inte om frågan har ställts eller inte.

”Inga frågor om våld ställdes under utredningen.”

I flera ärenden finns det antecknat när den enskilde senast tillfrågats och påminnelse (till handläggare) att ställa frågor i samband med kommande uppföljning.

Samverkan och samarbete

Granskningen visar att 34 personer, 28 procent, helt eller delvis är aktuella på enhet för ekonomiskt bistånd för sin försörjning. Spridningen är jämn sett till båda insatserna sysselsättning och särskilt individanpassad stödinsats. Granskningen visar att det förekommer att enskilda behöver ansöka om sysselsättning för att få ekonomiskt bistånd beviljat.

”X ansöker om utökade insatser i form av sysselsättning eftersom hon behöver göra det för att kunna få försörjningsstöd från ekonomiskt bistånd. X uppger vidare att hon inte vill ansöka om sysselsättning genom socialpsykiatri eftersom hon inte mår bra, men ansöker om sysselsättning eftersom hon måste göra det för att ha rätt till försörjningsstöd.”

Hos de personer vars ärenden ingår i granskningen är sjukersättning den vanligaste inkomsten, följt av ekonomiskt bistånd och sjukpenning. Ett fåtal personer har annan eller ingen inkomst. Det framgår att stadsdelsförvaltningen har ett pågående samarbete med Försäkringskassan i 17 ärenden, 14 procent, och med Arbetsförmedlingen i sju ärenden, sex procent. I flera av de granskade ärendena går det inte att utläsa av dokumentationen om det finns någon pågående samverkan mellan kommunen och myndigheterna.

"X är sjukskriven tom 25/5. X får mer info om att när någon är sjukskriven så görs en samplanering med Försäkringskassan gällande sysselsättning. X ska fundera över detta och återkomma ifall hon vill ansöka om sysselsättning."

I 62 ärenden, 52 procent, framgår att det finns ett aktuellt sekretessmedgivande för kontakt med privata eller professionella kontakter. I några av dessa ärenden förekommer även fullmakter. Vanligast är muntliga medgivanden.

"X har lämnat muntligt samtycke till att Aleris psykiatri och vald utförare får kontaktas i samband med utredningen. Samtycket gäller t.o.m. 30 september 2025."

I ett fåtal ärenden är det uppenbart att det inte är aktuellt med något sekretessmedgivande. I flera ärenden finns kontakter med utomstående dokumenterade i journalen trots att det inte framgår av dokumentationen om medgivande finns eller ej. Det förekommer även ärenden där det finns dokumenterade kontaktuppgifter till närstående och professionella men där det inte framgår om det finns medgivande att ha kontakt med dem.

Totalt har 17 personer, 14 procent, en aktuell samordnad individuell plan (SIP) där socialpsykiatrien ingår. Majoriteten av personerna är beviljade insatsen sysselsättning. Det är vanligt att det i journalen är dokumenterat att ett samordnande SIP-möte bokas eller att mötet ägt rum. Mindre vanligt är att det framgår vilka personer och aktörer som medverkat. SIP-protokoll scannas sällan in i personaktens dokumenthanterare.

"Under uppföljning 2024-12-16 påpekar X att hon har haft SIP tidigare med vården och ekonomiskt bistånd men att hon önskar att socialpsykiatrien kan vara med i sådan planering framöver."

Bedömning och beslut

Handläggaren ska göra en bedömning utifrån ansökan och vilket behov som framkommit i utredningen. Därefter fattas ett beslut om bifall, avslag eller delavslag beroende på behovsbedömningen i förhållande till ansökan. Den enskildes behov, syfte och målsättning med insatsen ska vara klargjort. Handläggaren behöver göra en sammantagen bedömning av den enskildes livssituation och väga in faktorer som kan påverka omfattningen.

I Stockholms stad delas omfattningen på insatsen sysselsättning in i tre tidsintervaller. Syftet är främst att stärka rättssäkerheten för den enskilde och därmed specificera omfattningen på biståndet i beslutet. När det gäller arbetsrehabiliterande sysselsättning är rekommendationen att personer som önskar och har förmåga uppmuntras till att delta i större utsträckning och därmed placeras i de övre tidsintervallerna.

Vill den enskilde utöka sitt deltagande över intervallgränserna krävs en ny bedömning och ett nytt biståndsbeslut. Hur lång tid beslutet ska löpa är individuellt. Det finns inga hinder för att fatta exempelvis årsbeslut.²⁵

Beslutstiderna varierar i de granskade ärendena. Beslutstider längre än ett år förekommer endast i två ärenden och avser insatsen särskilt individanpassad stödinsats.

Tabell 2: Fördelning beslutstider redovisat i antal ärenden och andel procent.

Beslutstider	Antal	Andel (%)
Kortare än 6 månader	11	9
6 månader	23	19
7-11 månader	39	33
12 månader	45	38
Längre än 12 månader	2	2
Totalt	120	100

Den vanligaste omfattningen av insatsen sysselsättning är intervallet 1 till 12 timmar per vecka som utgör 86 procent av ärendena. Övriga beslut är i omfattning 10 till 24 timmar per vecka och endast ett är 22 till 40 timmar per vecka. I flera ärenden framgår det inte vilken omfattning den enskilde ansökt om. Det varierar även om det framgår av beslutet vilken omfattning den enskilde beviljas.

Granskningen visar att det är vanligast förekommande med tidsbegränsade biståndsbeslut med ändringsförbehåll utan motivering till någon av delarna.

Tabell 3: Förekomst beslut med tidsbegränsning och/eller ändringsförbehåll redovisat i antal och andel procent.

Beslutsmotiveringar	Antal	Andel (%)
Endast tidsbegränsat utan motivering	5	4
Både tidsbegränsat och ändringsförbehåll utan motivering	102	85
Tidsbegränsat med motivering och ändringsförbehåll utan motivering	2	2
Både tidsbegränsning och ändringsförbehåll med motivering till båda	10	8
Juridiskt beslut saknas	1	1
Totalt	120	100

---

²⁵ Tillämpningsanvisningar för sysselsättning och särskild individanpassad stödinsats för att underlätta arbete och studier inom socialpsykiatri Oktober 2023 Rev juni 2025, dnr SOF 2023/434, Socialförvaltningen 2025.

Nedan ges exempel på beslut där det finns en motivering till tidsbegränsning och/eller ändringsförbehåll:

”Beslutet fattas under en kortare tid då det råder viss oklarhet om X verkligen vill påbörja en sysselsättning.”

”Nämnden fattar ett tidsbegränsat beslut samt lägger till ett ändringsförbehåll. Detta med anledning av att nämnden bedömer att behovet kommer att förändras över tid. Beviljad insats avser färdighetsträning som syftar till utveckling av den enskildes egna resurser mot ökad självständighet. Behovet förväntas därför minska/förändras med tiden. Nämnden har därför inte möjlighet att fatta ett beslut som sträcker sig över en längre tidsperiod.”

Totalt 17 avslagsbeslut avseende insatsen sysselsättning återfinns i två av stadsdelsförvaltningarna, åtta respektive nio ärenden vardera. I resterande två stadsdelsförvaltningar finns inga avslagsbeslut registrerade under den period som granskningen avser.

Exempel på orsaker till avslag är att den enskilde redan studerar eller arbetar eller att den enskilde inte medverkar till utredning. I några ärenden där den enskilde uppbär sjukpenning avslås ansökan med hänvisning till Försäkringskassans rehabiliteringsansvar. I ett antal ärenden avslås ansökan med hänvisning till att den enskildes arbetsförmåga inte är varaktigt nedsatt eller att behovet kan tillgodoses genom andra arbetsinriktade åtgärder.

”Det är inte säkerställt att X nedsättning av arbetsförmåga har den varaktighet som avses. Det är inte heller säkerställt att X har uttömt möjligheter till andra arbetsinriktade åtgärder, vilket krävs för att kunna beviljas sysselsättning enligt 4 kap 1 § SoL.”

Särskilt individanpassad stödinsats

Beslut om särskilt individanpassad stödinsats formuleras som ett avslag enligt 4 kap. 1 SoL, för att sedan beviljas enligt 4 kap. 2 § SoL. Motivering till avslag vid prövning av rätt till insatsen enligt 4 kap. 1 § SoL är att det tidsbegränsade särskilda stödet är utöver de insatser som socialtjänsten ansvarar för att bevilja enligt SoL och krävs därför inte för att den enskilde ska uppnå skälig levnadsnivå. Prövning följer sedan direkt av rätt till insatsen enligt 4 kap. 2 § SoL utifrån kommunfullmäktiges beslut om kriterier. Av stadens riktlinjer för särskilt individanpassad stödinsats framgår att utgångspunkten är att insatsen kan ges under två år, men att den kan ges för längre tid när det finns särskilda skäl för detta.

Vid granskning av utredningar avseende personer som beviljats insatsen särskilt individanpassad stödinsats har ett särskilt fokus varit på kriterierna för insatsen utifrån stadens riktlinjer. En genomgång har gjorts av både utredning och journal för att se om det framgår att kriterierna för insatsen är uppfyllda i enlighet med riktlinjerna.

Majoriteten av personerna har en pågående kontakt med specialistpsykiatri vid ansökningstillfället. I 32 av ärendena, vilket motsvarar 80 procent, framgår det att personens primära mål och önskan är arbete eller studier. I 10 ärenden, 25 procent, går det att utläsa av dokumentationen att personen har ett stödbehov som innebär att denne inte kan finna, få och behålla ett arbete på egen hand. Endast i ett av ärendena framgår det av dokumentationen att personen är införstådd i vad som krävs och är beredd att lägga ner det arbete som krävs för att nå arbete eller studier. I tre ärenden framgår det att personen bedöms kunna börja arbeta eller studera inom ramen för insatsen. I fyra ärenden framgår det att lämplig arbetsmarknadspolitisk åtgärd inte kan erbjudas av Arbetsförmedlingen.

Vidare har granskningen omfattat att se om kriterierna för insatsen framgår i bedömningen av rätten till insats. Att kriterierna är uppfyllda framgår helt i ett ärende och delvis i 18 ärenden, vilket motsvarar 45 procent. Att kriterierna delvis framgår innebär att ett eller flera kriterier framgår men inte alla. I drygt hälften av ärendena saknas kriterierna helt i bedömningen av rätten till insats.

Nedan ges ett exempel på bedömning där det framgår att samtliga kriterier är uppfyllda.

”X är i yrkesverksam ålder och har en pågående kontakt med specialistpsykiatri. X har haft svårigheter i sin sociala situation och bedöms utifrån vad som framkommer i utredningen ha stödbehov som innebär att hon har svårt att finna, få och behålla ett arbete på egen hand samt självständigt sköta en kontakt med Arbetsförmedlingen. X:s mål är att få ett arbete och hon är införstådd i vad som krävs. X bedöms kunna påbörja arbete inom ramen för insatsen, en bedömning som gjorts i samråd med Alfa. Sammantaget gör nämnden bedömningen att X uppfyller kriterierna för att beviljas särskilt individanpassad stödinsats för att underlätta arbete eller studier”

I totalt 26 av ärendena, 65 procent, är biståndsbeslutet avseende särskilt individanpassad stödinsats formulerat i enlighet med anvisningar för hur beslut som är utöver skälig levnadsnivå ska formuleras.

Tabell 4: Beslut avseende särskilt individanpassad stödinsats i enlighet med riktlinjer redovisat i antal och andel procent.

Beslutsformulering	Antal	Andel (%)
Avslag 4:1 och bifall 4:2	26	65
Bifall 4:2	10	25
Bifall 4:1	4	10
Totalt	40	100

Granskningen visar en variation mellan stadsdelsförvaltningarna. En av de granskade stadsdelsförvaltningarna har handlagt samtliga granskade beslut enligt riktlinjerna.

”Stadsdelsnämnden avslår ansökan om särskilt individanpassad stödinsats för att underlätta arbete eller studier enligt 4 kap. 1 § SoL. Ansökan avslås med motivering att det tidsbegränsade särskilda stödet är utöver de insatser som socialtjänsten ansvarar för att bevilja enligt SoL. Stadsdelsnämnden beviljar ansökan om särskilt individanpassad stödinsats för att underlätta arbete eller studier enligt 4 kap. 2 § SoL.”

Planering och beställning av insats

Under rubriken *Önskade mål med insatsen* i utredningen ska det framgå vilket eller vilka mål som gäller för insatsen. Den enskilde ska vara delaktig när målen formuleras. Om det inte har varit möjligt kan ett eller flera av de standardiserade målen från beställningsmallen användas.

Utifrån den enskildes behov, syfte och målsättning ska handläggaren vara behjälplig med att välja utförare om den enskilde önskar det. Av stadens anvisningar framgår att beställningar inom socialpsykiatriens verksamhetsområde ska följa en given struktur med mål, aktiviteter och delmål. Här beskrivs hur handläggare ska planera för insatsen och skriva uppdraget till utföraren. Den enskilde ska vara delaktig i att planera insatsen i så stor utsträckning som möjligt. Handläggare behöver därför avsätta tid tillsammans med den enskilde för att planera insatsens utformning. Om den enskilde har svårt att uttrycka ett personligt mål ska det framgå av dokumentationen.

Avseende insatsen sysselsättning utgör 85 procent av de granskade ärendena personer som deltar i en traditionell, socialt inriktad sysselsättningsverksamhet. Resterande personer deltar i en arbetsinriktad sysselsättningsverksamhet. I några ärenden där det framgår att den enskildes mål är att på sikt komma ut i arbete är uppdraget i beställning till utförare till sitt innehåll ändå socialt inriktat.

Granskningen visar att den enskildes personliga mål framgår i både utredning och beställning i totalt 15 ärenden, 13 procent. Endast i sex ärenden framgår det att den enskilde tillfrågats men inte uttryckt några personliga mål med insatsen.

Tabell 5: Redovisning av personliga och standardiserade mål i utredning och beställning redovisat i antal och andel procent.

Förekomst personliga mål	Antal	Andel (%)
I både utredning och beställning	15	13
Endast i utredning	17	14
Endast i beställning	12	10
Inga personliga mål	70	58

Ej uttryckt personliga mål	6	5
Totalt	120	100

"Det övergripande målet med insatsen är att X ska få en fungerande situation gällande arbete/sysselsättning. X personliga mål är att hon ska få ett lönearbete inom mode och design."

"Övergripande mål: X ska ha en fungerande och utvecklande situation avseende sysselsättning. X har inte uppgett något personligt mål med insatsen."

Granskningen visar att beställningen till utföraren är upprättad i enlighet med stadens anvisningar i totalt 63 ärenden, vilket motsvarar 53 procent. Beställningen följer strukturen men saknar individuellt kopplade aktiviteter och målsättningar i 46 av ärendena, 38 procent. Resterande beställningar är inte upprättade enligt stadens anvisningar.

I en beställning som är upprättad enligt stadens anvisningar ska det för insatsen sysselsättning framgå inom vilket eller vilka områden som den enskilde har behov av stöd. En person kan ha stödbehov inom ett eller samtliga områden.

"Livsområde: Arbete, utbildning, sysselsättning, daglig verksamhet"

Aktivitet: Närvaro

- Stöd med att komma på planerade tider. X arbetar med att meddela eventuell frånvaro.
- Stöd med att ta pauser vid behov för att klara av att stanna kvar hela arbetspasset.

Delmål: Att aktiviteten kan utföras självständigt med visst stöd

Aktivitet: Aktivt deltagande

- Stöd med att slutföra en uppgift.

Delmål: Att aktiviteten kan utföras självständigt med visst stöd

Aktivitet: Kognitiv förmåga

- Stöd med tydliga instruktioner.

Delmål: Att aktiviteten kan utföras självständigt med visst stöd

Genomförande av insats

Enligt de allmänna råden som finns i 6 kap. 2 § SOSFS 2014:5 bör genomförandeplanen upprättas med utgångspunkt från den beslutande nämndens uppdrag till utföraren.

I stadens LOV-avtal och uppdragsbeskrivningar framgår att utföraren tillsammans med den enskilde bland annat ska svara på frågorna hur insatsen ska genomföras, när den ska genomföras och hur mål ska uppnås. Genomförandeplanen ska skickas till beställande nämnd senast 15 dagar efter påbörjad insats. Vidare framgår att utföraren omedelbart ska underrätta beställaren om

beställningen godtas eller om beställningen av någon anledning behöver revideras.

Granskningen visar att totalt 28 genomförandeplaner, 23 procent, överensstämmer med beställningens uppdrag avseende aktiviteter och mål. Ytterligare lika många överensstämmer delvis med beställningens uppdrag. Det innebär att det finns en överensstämmelse, antingen med beställningens aktiviteter eller beställningens delmål/mål, men att ändringar gjorts av utföraren. Det är vanligt förekommande att aktiviteter eller mål tagits bort från beställningen. I några enstaka ärenden förekommer det att utföraren upprättat en genomförandeplan som innehåller fler aktiviteter och mål än beställningen. Granskningen visar att vissa utförare genomgående upprättar genomförandeplaner som överensstämmer helt med beställningarna medan andra inte gör det, oavsett hur beställningen är upprättad.

Tabell 6: Genomförandeplaner som överensstämmer med beställningen avseende aktiviteter och mål redovisat i antal och andel procent.

Genomförandeplanens överensstämmelse	Antal	Andel (%)
Ja	28	23
Delvis	28	23
Nej	48	40
Plan saknas	16	13
Totalt	120	100

Uppföljning av insats

Av stadens anvisningar för sysselsättning och särskilt individanpassad stödinsats framgår att uppföljning ska ske minst var sjätte månad. Uppföljning ska ske med hjälp av uppföljningsdelen i DUR och ska dokumenteras enligt gängse rutin. Uppföljning av insatsen bör också ske om den enskildes situation förändras på ett sådant sätt att det kan ha betydelse för insatsen.

I granskningen utgör totalt 42 ärenden, 35 procent, personer som ansökt om och beviljats insats för första gången, så kallade förstagångsbeslut. Det innebär att någon uppföljning ännu inte är genomförd. I 68 ärenden, 57 procent, finns det någon form av dokumentation från en genomförd uppföljning. Vanligtvis finns dokumentationen i både journal och ny DUR-utredning eller så finns en hänvisning i journalen till DUR-utredningen. I tio ärenden, 13 procent, framgår det inte av dokumentationen att någon uppföljning gjorts.

”X trivs och berättar att han alltid ser fram emot att åka till sysselsättningen. X uppger att sysselsättningen bidragit till mer stabilitet

för honom samt att han får vara del av ett sammanhang där han kan träffa andra, umgås och prata.”

”X uppger att han trivs bra på sin sysselsättning och att han brukar gå dit tre dagar i veckan, vilket han tycker är lagom och önskar fortsätta med. Två av dagarna deltar han i en promenadgrupp och en av dagarna är han med i servicegruppen. X berättar att han speciellt gillar servicegruppen då han får hålla på med teknik och åka bil, något X verkligen uppskattar.”

Det varierar i utredningen var uppgifter från uppföljningen dokumenteras liksom omfattningen av vad som är dokumenterat. I vissa ärenden framgår det endast att insatsen fungerar bra och att den enskilde önskar fortsätta med insatsen som tidigare. I andra ärenden finns det mer dokumenterat kring innehållet och i enstaka ärenden även vilka arbetssätt som utföraren använt sig av i genomförandet av insatsen. Däremot framgår det endast i ett ärende att uppföljningen gjorts strukturerat. I det ärendet går det att utläsa av dokumentationen att de frågor som enligt DUR-anvisningarna ska ställas har ställts och att svaren skrivits in.

I många ärenden sker uppföljning med den enskilde och utföraren vid ett gemensamt möte. Ibland träffar handläggaren den enskilde separat och har mejl- eller telefonkontakt med utföraren. Det förekommer också att ingen kontakt tas med utföraren i samband med uppföljning utan endast görs med den enskilde.

”X påbörjade insats Alfa i slutet av 2024. X påbörjade praktik på en butik några månader senare och berättar att det gått bra. X står i kassan och städar ibland golvet. Det fungerar bra och X är mån om att göra sitt bästa. Ibland blir X trött av arbetet, men det är bättre än att sitta hemma och inte göra någonting. Vid uppföljning berättar jobbcoach att X beskrivs som ambitiös av arbetsplatsen och att det fungerar bra. X har påbörjat samverkan med Arbetsförmedling, Försäkringskassan och Alfa. De har haft SIP-möten tillsammans med psykiatri.”

Analys

Sammantaget visar granskningen på både styrkor och utvecklingsområden i de granskade verksamheterna. Flera av dessa återfinns i flera eller samtliga verksamheter men det kan konstateras att det är en variation både inom och mellan de granskade enheterna.

Nedan följer en analys av granskningsresultatet utifrån kvalitetsområdena *trygghet och säkerhet, självbestämmande och integritet, tillgänglighet, helhetssyn och samordning* samt *kunskapsbaserad verksamhet och effektivitet*. Vissa teman går in i varandra och de är redovisade under det kvalitetsområde där temat bäst passar in. Materialet inklusive det som framkommit vid dialogmöten har jämförts mot lagstiftning, Socialstyrelsens

handbok, föreskrifter och allmänna råd samt stadens riktlinjer, anvisningar och avtal. Vilket material som ingår i undersökningen har naturligtvis betydelse för analysen och för vilka slutsatser som kan dras. Resultatet bedöms dock kunna ge en indikation på behov av kunskapshöjning och utveckling kopplat till handläggning och genomförande av insatserna sysselsättning och särskilt individanpassad stödinsats i hela staden då liknande hantering med stor sannolikhet kan förekomma i andra ärenden inom de granskade enheterna men även i övriga stadsdelsnämnder.

Trygghet och säkerhet

Dokumentation vid handläggning inom socialtjänsten ska innehålla uppgifter som är tillräckliga, väsentliga och ändamålsenliga. Uppdaterade och aktuella utredningar som underlag för beslut bidrar till likställighet i staden. Det är en trygghet för den enskilde att utredning sker på samma sätt oavsett var i staden personen bor och ansöker om insatser. Välskrivna DUR-utredningar där den enskildes intressen, resurser och eventuella önskemål framgår bidrar till att ge en helhetsbild av den enskildes livssituation.

Granskningen visar att många utredningar är välskrivna och att handläggarna på de granskade enheterna till stor del följer stadens riktlinjer och anvisningar samtidigt som det finns utrymme för utveckling och fortsatt arbete för att säkerställa att handläggningen sker på ett rättssäkert och likställt sätt.

En aktuell DUR-utredning finns som underlag till beslut i 66 av de 80 ärenden avseende sysselsättning som granskats. Övriga ärenden avser så kallade administrativa förlängningar. Förlängningar av beslut förekommer även i de ärenden som avser särskilt individanpassad stödinsats. En anledning till att förlängning av pågående beslut förekommer kan vara att handläggare inte hinner följa upp insatsen i tid. För att den enskilde inte ska stå utan insats förlängs beslutet i avvaktan på att ny utredning kan genomföras. I flera av ärendena har handläggaren haft kontakt med den enskilde och sedan förlängt beslutet men det förekommer i några fall att den enskilde inte tillfrågats om han eller hon önskar ha kvar insatsen. Det är framförallt i en stadsdelsförvaltning som det förekommer att administrativa förlängningar av beslut görs. Handläggargruppen på den här stadsdelsförvaltningen uppger att det har varit ett högt inflöde av ärenden under en längre tid och att de har mycket att göra.

I flera ärenden som avser insatsen sysselsättning framgår det inte av dokumentationen vilken omfattning den enskilde ansöker om. Inte heller av beslutet framgår det vilken omfattning den enskilde beviljas. När sådan information inte framgår går det inte med säkerhet att säga om den enskilde har fått insatsen i den omfattning som han eller hon önskat. Den enskildes rättssäkerhet behöver

stärkas genom att ansökt och beviljad omfattning specificeras i beslutet. Det är även viktigt att beakta att personer med arbetsinriktad sysselsättning bör uppmuntras till att delta i större utsträckning på sina sysselsättningsverksamheter. Sådan bedömning är dock individuell och behöver därför ha sin utgångspunkt i den enskildes ansökan.

Av stadens riktlinjer och anvisningar framgår att alla beslut om insatser ska föregås av en utredning. Socialtjänstlagen bygger på principen om frivillighet och det finns inga inslag av tvång. En insats kan således endast ges den enskilde om denne begär det. Det krävs därför en ansökan från den enskilde innan ett beslut kan fattas. Det gäller både vid en förstagångsansökan och vid en så kallad nyprövning av ett pågående beslut. För att motverka att tidsbegränsade beslut förlängs i avvaktan på ny utredning är det viktigt att handläggaren tar kontakt med den enskilde i god tid innan beslutet löper ut. Vid en ansökan om sysselsättning är det också viktigt att handläggaren ger den enskilde möjlighet att ange vilken omfattning denne önskar samt att det sedan framgår av beslutet om ansökan beviljats helt eller delvis.

Trots att det i majoriteten av de granskade ärendena finns en aktuell utredning som grund för beslut framstår det i flera av de granskade ärendena som att utredningarna inte är helt uppdaterade då det finns information som inte längre är aktuell. I ett antal utredningar förekommer det att det finns gammal information från tidigare utredningar eller att det finns information som inte är relevant för bedömning av rätten till sysselsättning. Det framstår även i vissa fall som om text kopierats in från andra utredningar då det förekommer att den enskilde kallas vid fel namn och/eller att bedömningarna avser en annan insats än vad aktuell ansökan avser. JO har i beslut pekat på vikten av att en myndighet säkerställer att den enskildes namn anges korrekt i en utredning och att eventuella slarvfel rättas innan den skickas till den enskilde.²⁶

Tanken med stadens utredningsmaterial är att alla frågor ska ställas till alla personer. Det är dock den enskilde som avgör vilka uppgifter som han eller hon vill lämna till socialtjänsten. Det är också viktigt att socialtjänsten inte begär in uppgifter som inte behövs för att bedöma rätten till en insats.²⁷ Granskningen visar att det i flera utredningar saknas sådan information som är eller kan vara relevant för en bedömning av sysselsättning så som information kopplat till tidigare erfarenhet av studier och arbete, intressen eller hur den enskilde klarar vardagsaktiviteter kopplat till aktivt deltagande, närvaro samt social och kognitiv förmåga. Det

---

²⁶ Justitieombudsmannen, JO, dnr 6087-2024.

²⁷ *Handläggning och dokumentation Handbok för socialtjänsten*, Socialstyrelsen 2021.

pekar på att det ibland kan vara svårt för en enskild handläggare att avgöra vilken information som är relevant att ha med i en utredning och inte. I stadens anvisningar för utredning av insatserna sysselsättning och särskilt individanpassad stödinsats framgår att handläggaren rekommenderas att ställa fördjupade frågor avseende ovan nämnda livsområden. Sådan information bör därmed som regel finnas med i utredningarna om den enskilde inte själv gjort ett aktivt val att inte besvara frågan. Om den enskilde inte kan eller vill svara på vissa frågor eller om handläggaren gjort bedömningen att frågan inte är relevant för utredningen bör det framgå under rubriken att så är fallet.

Beslutstiderna varierar i de granskade ärendena. Flera av handläggargrupperna uppger att de aldrig sätter beslut som avser sysselsättning längre än ett år i taget. Det förekommer också att beslut sätts ett halvår i taget för att uppföljning inte ska glömmas bort. De beslut som ingår i granskningen är till stor del både tidsbegränsade och har ett ändringsförbehåll. De saknar också som regel en motivering till varför. JO har uttalat att en nämnds överväganden avseende längden på beslutens giltighetstid bör redovisas. Om nämnden dessutom beslutar att förse beslutet med ett förbehåll bör det enligt JO framgå varför nämnden anser att detta är nödvändigt. En klagörande motivering är enligt JO nödvändig för att den enskilde och andra som tar del av ett beslut ska förstå varför en myndighet anser sig ha grund för ett visst ställningstagande.²⁸ Mot bakgrund av detta kan det finnas skäl att diskutera frågan om schablonmässiga beslutsängder inom verksamhetsområdet, både inom arbetsgrupperna på respektive stadsdelsförvaltning och i de stadsövergripande chefsnätverk som anordnas av socialförvaltningen.

I stadens budget 2023 fick socialnämnden i uppdrag att i samarbete med stadsdelsnämnderna utreda om beslut kunde fattas för längre tidsperioder i syfte att öka framförhållningen för brukare och utförare.²⁹ Uppdraget genomfördes inom ramen för arbetet med revidering av Stockholms stads riktlinjer för handläggning av insatser enligt LSS och bistånd enligt SoL till barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning. Utredningen visade att det inte finns något som hindrar att stadsdelsnämnderna fattar längre beslut, varken juridiskt eller tekniskt. Den sammanfattande bedömningen var att det i många fall kan vara motiverat att förse ett bifallsbeslut med ändringsförbehåll och/eller tidsbegränsning. Tidsbegränsning

---

²⁸ JO dnr 4207-2000, JO Dnr 589-2016, JO Dnr 1977-2020

²⁹ Möjlighet att fatta beslut för längre tidsperioder i syfte att öka framförhållningen för brukare och utförare, dnr SOF 2023/478, socialförvaltningen 2023.

av beslut ska dock inte vara schablonmässig och beslut om ändringsförbehåll och/eller tidsbegränsning bör motiveras.

Korta beslut och snabba ändringar innebär mer administration för både beställare och utförare. Kortare beslut som ska omprövas vid varje uppföljning riskerar också att skapa oro hos den enskilde. Samtidigt kan det, som flera handläggargrupper uppger, finnas skäl att sätta kortare beslut under en försöksperiod för att se om det är rätt insats för den enskilde. Insatser kan behöva anpassas om den enskildes behov varierar över tid. Det kan exempelvis vara till följd av förändringar av graden av funktionsnedsättning eller den enskildes tillgång till andra stödinsatser. Behovet kan även variera till följd av att den enskildes livssituation förändras.

Även om insatser såsom boendestöd och sysselsättning många gånger syftar till att utveckla den enskildes resurser kan det för många personer med psykisk funktionsnedsättning finnas behov av SoL-insatser under långa perioder i livet. En individuell bedömning behöver därför göras i varje enskilt fall. I bedömningen av om ett beslut ska tidsbegränsas samt hur långt ett beslut i sådana fall ska gälla bör den enskildes behov av kontinuitet alltid vägas in som en del i bedömningen. Detta bör gälla oavsett om insatsen beviljas inom verksamhetsområde funktionsnedsättning eller socialpsykiatri. Det är också viktigt att tydliggöra att en eventuell tidsbegränsning av ett beslut inte ska förväxlas med handläggarens ansvar att följa upp beslutet i syfte att försäkra sig om att den enskilde får sina behov tillgodosedda. De granskade enheterna behöver därför ha rutiner som säkerställer att uppföljning sker kontinuerligt oavsett beslutets längd.

Längre beslutsperioder kan bidra till kontinuitet för enskilda personer samt minska den enskildes oro över om beviljade insatser ska fortsätta. Det skulle även kunna öka framförhållningen för utförarna. Till viss del skulle det därtill kunna minska arbetsbelastningen för biståndshandläggarna eftersom en nyprövning av ett beslut utöver en uppföljning kräver en ny utredning och behovsbedömning samt ett nytt beslut.

Insatsen särskilt individanpassad stödinsats har varit biståndsbedömd sedan 2023 och har inneburit ett nytt arbetssätt för biståndshandläggarna. När en kommun erbjuder insatser som går utöver skälig levnadsnivå sätter kommunen upp kriterier som ska vara uppfyllda för att den enskilde ska kunna beviljas insatsen. Beslutsfattande behöver också ske i särskild ordning där insatsen först prövas enligt 4 kap 1 § socialtjänstlagen och sedan, i ett andra steg, prövas utifrån de kriterier som kommunen valt att sätta upp för insatsen.

Granskningen visar att det endast i ett ärende framgår tydligt av utredning och bedömning att samtliga kriterier som beslutats av kommunfullmäktige är uppfyllda. Vidare framgår det att

biståndsbeslutet har formulerats i enlighet med stadens riktlinjer och anvisningar i 65 procent av de granskade ärendena. I en av de granskade förvaltningarna är samtliga beslut formulerade i enlighet med stadens riktlinjer och anvisningar.

Granskningen visar att handläggningen inte alltid sker i enlighet med de riktlinjer och anvisningar som tagits fram för insatsen. Vid dialogmöten uppger handläggare att det faktum att insatsen blivit biståndsbedömd har inneburit merarbete för dem. De lyfter även svårigheter kopplat till handläggning och bedömning där ett av kriterierna innebär att handläggaren ska göra en bedömning i samråd med arbetscoach på Alfa. Flera handläggare beskriver att det förekommer att de och arbetscoach gör olika bedömningar av den enskildes resurser.

I samband med att insatsen blev biståndsbedömd genomfördes en utbildning kring handlägningsprocessen riktad till handläggare. Utifrån det som framkommit vid genomläsning av ärenden och vid dialogmöten med handläggare kan det finnas skäl att se över om ytterligare stöd och genomgångar behöver ges. Det kan även finnas behov av ytterligare samverkan mellan stadsdelsförvaltningarna och Alfa för att säkerställa att det finns en samsyn kopplat till vilka personer som kan vara aktuella för insatsen och inte.

I en beställning som är upprättad enligt stadens anvisningar ska det för insatsen sysselsättning framgå inom vilket eller vilka områden som den enskilde har behov av stöd. En person kan ha stödbehov inom ett eller flera områden. Flera av genomförandeplanerna i granskningen innehåller en tydlig beskrivning av hur aktiviteter och delmål ska uppnås, det vill säga en beskrivning av utförarens valda arbetssätt och metoder. En förutsättning för att kunna upprätta en bra genomförandeplan är att beställningen håller en tillräcklig kvalitet. Strukturen och innehållet i beställningar till utförare varierar. Om det inte framgår stödbehov och på vilket sätt den enskilde behöver stöd försvårar det för utföraren att starta upp och genomföra insatsen. Granskningen visar att utförare i upprättad genomförandeplan återkommande ändrar både beställningens aktiviteter och målsättningar. Av stadens LOV-avtal framgår att utföraren ska kontakta handläggaren om beställningen inte omfattar de aktiviteter som den enskilde behöver stöd med. Att upprätta en genomförandeplan är inte ett självändamål utan utgör ett verktyg för att arbetet planeras, bedrivs målinriktat och följs upp. Det innebär en trygghet för den enskilde att den beviljade insatsen utförs i enlighet med biståndsbeslutet.

Dokumentation av uppföljning och eventuella förändringar i insatsens upplägg och utförande är ett utvecklingsområde i de granskade verksamheterna. Ett beslut om insats ska regelbundet följas upp för att säkerställa att insatsen motsvarar behoven. Granskningen visar dock att uppföljning inte sker i enlighet med

stadens riktlinjer och anvisningar. Det framkommer även vid dialogmöten med handläggare att det skiljer sig åt hur uppföljning dokumenteras. En anledning till detta kan vara att det inte helt tydligt framgår av socialförvaltningens anvisningar hur uppföljning av insats ska dokumenteras i de fall en ny utredning inte ska skrivas. Det framgår även att uppföljning kan dokumenteras i en journalanteckning. Enligt Socialstyrelsens allmänna råd bör journalanteckningar vara kortfattade och innehålla tydliga hänvisningar till andra handlingar i personakten som ger ytterligare information. Journalanteckningar som görs i samband med ett möte med den enskilde eller ett möte med flera personer bör begränsas till uppgifter om vilka personer som deltagit vid mötet, vilka frågor som i huvudsak behandlats och vad mötet resulterat i. Journalanteckningar som görs i samband med telefonsamtal och elektroniska meddelanden bör begränsas till uppgifter om vem som har tagit kontakt, i vilket syfte och vad som i huvudsak har kommit fram.³⁰ Om en uppföljning genomförs i enlighet med stadens anvisningar är det med stor sannolikhet så att dokumentationen från denna blir allt för omfattande för att endast rymmas i en journal. Eftersom journalanteckningar ska vara kortfattade och innehålla tydliga hänvisningar till andra dokument kan det finnas skäl för socialförvaltningen att se över anvisningarna för hur uppföljning ska dokumenteras.

Självbestämmande och integritet

Granskningen visar på ett antal goda exempel när den enskildes röst, åsikter och önskemål framgår av dokumentationen vid utredning, genomförande och uppföljning av insats. Samtidigt visar granskningen att den enskilde behöver involveras mer i planeringen av hur insatsen ska genomföras. Det kan vara svårt för den enskilde att själv ta fram mål som relaterar till insatsen och som är möjliga att nå inom överskådlig tid. Handläggare behöver därför så långt det är möjligt stötta den enskilde i framtagandet av mål. Om den enskilde inte vill eller kan formulera egna mål bör det framgå av dokumentationen. Det är vidare viktigt att den enskilde känner igen sig i den beställning som skickas till utföraren. Om handläggaren arbetar fram uppdraget tillsammans med den enskilde bidrar det i högre utsträckning till att alla berörda parter har samma förväntningar på innehållet som beställs och vilka mål som eftersträvas genom insatserna. Samarbetet mellan beställare och utförare kan och behöver bli bättre gällande beställningar, genomförandeplaner och uppföljning. På samma sätt som det är ett utvecklingsområde för beställare att upprätta en beställning i enlighet med stadens anvisningar är det ett utvecklingsområde för

---

³⁰ *Handläggning och dokumentation Handbok för socialtjänsten*, Socialstyrelsen 2021.

utförare att upprätta genomförandeplaner som överensstämmer med beställningens aktiviteter och delmål.

För insatsen sysselsättning enligt SoL tillämpar Stockholms stad valfrihet vilket innebär att den enskilde har möjlighet att själv välja utförare. Granskningen visar att 85 procent av de personer vars ärenden avser insatsen sysselsättning deltar i en socialt inriktad verksamhet. I flera av dessa ärenden framgår dock att den enskildes personliga mål är att på sikt komma ut i arbete. I samband med dialogmöten uppger en handläggargrupp att de inte får rekommendera verksamheter till den enskilde utan endast kan hänvisa den enskilde till att själv läsa om verksamheterna på stadens webbplats. Mot bakgrund av detta vill inspektörerna framhålla att handläggaren ska vara behjälplig med information om vilka utförare den enskilde kan välja mellan. Handläggaren ska förhålla sig konkurrensneutral i förhållande till de leverantörer som finns i valfrihetssystemet men behöver samtidigt uppmuntra och stödja den enskilde att göra ett aktivt val som kan tillgodose behoven. Handläggaren behöver därför utgå från den enskildes livssituation, önskemål och behov av stöd samt ta reda på vad den enskilde värdesätter och utifrån detta ge information om tänkbara utförare som kan intressera den enskilde. Informationen ska vara saklig, relevant, jämförbar, lättförståelig och lättillgänglig. Om möjligt ska flera alternativ kunna presenteras för den enskilde.³¹

Det kan naturligtvis vara så att den enskilde, trots vägledning och information, väljer en sysselsättningsverksamhet med social inriktning men det är viktigt att informationen har varit så utförlig att det är möjligt för den enskilde att göra sitt val.

I hälften av ärendena finns ett aktuellt sekretessmedgivande. I ett fåtal av ärendena är det uppenbart att det inte är aktuellt med något sekretessmedgivande men i flera ärenden där medgivande saknas finns kontakter med utomstående dokumenterade i journalen. Det förekommer även dokumenterade kontaktuppgifter till närstående och professionella men det framgår inte om det finns medgivande att ha kontakt med dem. Om den enskilde lämnar samtycke till att nämnden kontakter utomstående ska den enskildes samtycke dokumenteras. Det är viktigt att samtycket är preciserat så att det inte uppstår några oklarheter kring vad den enskilde har samtyckt till.³² Mot bakgrund av detta behöver de granskade enheterna säkerställa att det finns rutiner för att inhämta medgivande till kontakter med andra innan kontakterna tas och att detta är tydligt dokumenterat. Det ska inte råda någon tvekan om vilka kontakter

---

³¹ Tillämpningsanvisningar Handläggning av insatser enligt LSS och bistånd enligt SoL till barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning, dnr SOF 2025/218, socialförvaltningen 2025.

³² Handläggning och dokumentation Handbok för socialtjänsten, Socialstyrelsen 2021.

som får tas med det privata och professionella nätverket kring den enskilde.

Tillgänglighet

Forskning visar och understryker att sysselsättning är en viktig del av individens återhämtning vid psykisk ohälsa och sjukdom. Det är därför viktigt att informera om och erbjuda socialpsykiatriens målgrupp insatser som främjar delaktighet i samhället. Samtliga handläggargrupper som ingår i granskningen lyfter fram att målgruppen har förändrats genom åren och att det nu är fler unga personer som ansöker om sysselsättning. Flera handläggare påpekar att det finns få sysselsättningsverksamheter för yngre personer. Att utbudet är begränsat leder, enligt flera handläggare och chefer, till att det blir långa köer på de verksamheter som är populära. Öppen verksamhet i form av träfflokaler kan inte ersätta sysselsättning men kan däremot vara ett viktigt komplement. Socialpsykiatriens målgrupp är bred med en stor variation i ålder, psykiatrisk problematik och stödbehov. För en del personer kan det vara ett stort steg att ansöka om en biståndsbedömd insats, medverka i utredning och invänta beslut. Öppen verksamhet kan vara ett sätt att nå individer i behov av stöd i ett tidigt skede. Granskningen visar att träfflokalerna är viktiga för personer med psykisk funktionsnedsättning eftersom de skapar struktur i vardagen och bidrar till en känsla av tillhörighet och sammanhang. Flera av deltagarna lyfter också att de uppskattar att det är mindre kravfyllt att delta i öppen verksamhet då de kan komma och gå som de vill samt att de själva kan välja hur länge de vill stanna. Granskningen visar att utbudet på många sätt är liknande i de aktuella träfflokalerna. Samtidigt finns det skillnader i innehåll och aktiviteter. Det gör att det kan finnas skäl att se över likställigheten så att likvärdig verksamhet erbjuds till stadens invånare oavsett vilket stadsdelsområde de bor i. Mot bakgrund av detta kan det finnas skäl att se över om det finns behov av mer samverkan mellan verksamheterna samt om det finns behov av stadsgemensamma anvisningar för vad verksamheterna ska erbjuda. Det är också viktigt att beakta att det kan vara utmanande för personer som tillhör socialpsykiatriens målgrupp att ta sig långt från hemmet för att delta i en verksamhet. Arbetet med att undersöka hur verksamheterna ska kunna nå yngre personer behöver också fortsätta. Det kan finnas skäl att se över hur verksamheterna är placerade och utformade samt vilka aktiviteter som erbjuds.

Helhetssyn och samordning

Personer med psykisk funktionsnedsättning och deras anhöriga är ibland i behov av samordnade insatser från olika enheter inom stadsdelsförvaltningen. Inom ramen för sin informationsskyldighet kan handläggare uppmärksamma behov av stöd utöver de

biståndsbedömda insatserna. Det ställer krav på att handläggare har god kännedom om vilket samlat stöd som finns på den egna förvaltningen. Det behöver även finnas en fungerande intern samverkan på stadsdelsförvaltningen.

Handläggaren behöver alltid ta reda på om en vuxen som ansöker om insats har barn eller lever med ett barn. Frågan ska alltid ställas oavsett vad som framkommer av folkbokföringen eftersom det kan finnas barn som inte syns där. Det kan till exempel handla om umgängesbarn, en partners barn, ett minderårigt syskon eller ett annat barn som finns i den vuxnes vardag. Av stadens stödmaterial för barnrättsperspektiv framgår att om den enskilde har eller lever med barn ska frågor om barnet och föräldraskapet ställas för att uppmärksamma och få en bild av barnets situation. I en bilaga till stödmaterialiet finns framtagna frågor att ställa till föräldrar i vuxenhandläggning. Frågor kopplade till barn och föräldraskap finns även i stadens utredningsanvisningar.

I flera av de granskade ärendena framgår det att den enskilde har eller lever med minderåriga barn. Det förekommer även ärenden där det inte helt tydligt framgår om det finns barn som kan påverkas av den enskildes situation. Det är viktigt att handläggaren dokumenterar om det finns minderåriga barn samt en bedömning av om barnet eller barnen kan komma att påverkas av det beslut som ska fattas. Av dokumentationen är det svårt att utläsa hur handläggaren har tagit reda på information gällande om och i sådana fall hur barnet/barnen påverkas av den enskildes situation och det beslut som ska fattas. Det går inte heller att utläsa av dokumentationen om frågor ställts om barnets behov av stöd för egen del. Det är möjligt att handläggarna har ställt frågor om barnets situation, erbjudit stöd att prata med barnet/barnen samt gjort bedömningar utifrån detta i större utsträckning än vad dokumentationen i akterna visar men när dokumentation saknas är det svårt att med säkerhet veta vilka åtgärder som vidtagits.

I flera av de barnkonsekvensanalyser som finns dokumenterade finns endast generella skrivningar om vad som bedöms vara barns bästa. Standardskrivningar behöver kompletteras med en individuell bedömning av hur det enskilda barnet påverkas av det beslut som ska fattas. Det ska här tydliggöras att det inte alltid är så att barn påverkas påtagligt av det beslut som ska fattas och i sådana fall behöver handläggaren inte göra en barnkonsekvensanalys.

Med anledning av att det är så pass få ärenden där den enskilde är förälder till eller lever med barn är det inte möjligt att uttala sig om hur barnrättsperspektivet generellt hanteras på de granskade enheterna. Resultatet ger dock en indikation om att kunskap om dokumentation av barnrättsperspektiv och genomförande av barnkonsekvensanalyser är ett utvecklingsområde. Fortsatt arbete behövs för att barnrättsperspektivet än mer ska genomsyra

ärendehandläggningen. Det ska här särskilt beaktas att barns rättigheter har stärkts ytterligare i kapitel tre i nya SoL.

I endast 10 procent av de granskade ärendena finns dokumenterat att information om anhörigstöd har lämnats till en enskilde och/eller den enskildes anhöriga. I några få ärenden framgår det tydligt att det inte är aktuellt med information om anhörigstöd utifrån den enskildes livssituation och kontakter med anhöriga.

Samtliga stadsdelsnämnder har anhörigkonsulenter som arbetar på olika sätt för att stötta anhöriga till personer med psykisk funktionsnedsättning. Ingen av enheterna har tydliga rutiner för att informera om stöd till anhöriga. Cheferna vid de granskade enheterna uppger att handläggarna har god kännedom om anhörigstödet och framhåller att information lämnas när det bedöms att det finns ett sådant behov alternativt när det efterfrågas. Det är dock viktigt att se till att alla anhöriga som stöttar en närstående har rätt att få information och stöd. Om handläggarna själva ska göra en bedömning av vilka anhöriga som har behov av sådan information finns det en risk att informationen inte når alla som har behov av det. Det ska här särskilt betonas att barns utsatthet i detta sammanhang måste uppmärksammas i ett tidigt skede så att rätt stöd kan ges. Detta eftersom barns anhörigskap i hög grad kan påverka deras livsvillkor och innebära oro, orimligt ansvarstagande, förändringar i vardagen och svåra upplevelser som påverkar mående, utveckling, skolgång och sociala relationer. Forskning visar att det som är gemensamt för barn till föräldrar med psykisk ohälsa och som klarar sig bra är att det finns en öppenhet om föräldrarnas psykiska sjukdom, att det fungerar bra i de sociala relationerna och att de får stöd från omgivningen. Erfarenhet visar att många föräldrar tänker mycket på hur svårigheterna påverkar barnet och kan känna en lättnad när någon tar upp frågan.³³ De granskade enheterna behöver se över sina rutiner så att information om anhörigstöd alltid lämnas till personer som har kontakt med anhöriga som kan vara i behov av stöd för egen del.

I totalt 30 procent av de granskade ärendena framgår det av dokumentationen i personakten att den enskilde fått frågor om våld och våldsutsatthet i samband med ansökan eller uppföljning. I 21 procent framgår det av dokumentationen att personen inte fått frågor. I resterande ärenden saknas dokumentation. Forskning visar att fler personer med funktionsnedsättning är utsatta för våld eller hot om våld jämfört med befolkningen i övrigt. Kvinnor med funktionsnedsättning har en högre våldsutsatthet än andra kvinnor. I Socialstyrelsens handbok framgår att många personer med funktionsnedsättning är beroende av andra i sitt dagliga liv. Nära

---

³³ *Barn som anhöriga Konsekvenser och behov när föräldrar har allvarliga svårigheter, eller avlider*, Socialstyrelsen 2013.

anhöriga, färdtjänstchaufförer eller personal kan upptäcka våldsutsattheten, men de kan också vara förövare. Det är viktigt att alla handläggare har grundläggande kunskaper för att våga fråga om och upptäcka våld i nära relation. Eftersom det, av olika skäl, inte alltid passar att ställa frågor om våld i samband med ett utredningsmöte behöver det finnas tydliga rutiner för att ställa frågan vid ett annat tillfälle så att den inte glöms bort. Utifrån detta är det särskilt viktigt att det dokumenteras om och när frågor om våld har ställts samt att det dokumenteras om det inte varit lämpligt att ställa frågan. Det bör även säkerställas att informationen är lättillgänglig varför arbetsgrupper behöver se till att dokumentation görs på samma sätt inom en enhet.

Det är av stor vikt att handläggare under utredningsprocessen vid ansökan om bistånd kartlägger vilka eventuella samverkanspartners som finns runt den enskilde. Samverkan innebär en möjlighet att få en helhetsbild av den enskildes livssituation och ett sätt att underlätta vid planering av insatser och även på sikt kunna främja den enskildes återhämtningsprocess. I granskningen uppmärksammas att det i ärendena saknas en dokumenterad långsiktig planering för beviljade insatser vilket riskerar innebära negativa konsekvenser i de fall då den enskilde har behov av struktur och förutsägbarhet. Det finns ett behov av att arbeta med individuella och långsiktiga planeringar för att kontakten med socialtjänsten inte ska verka konserverande för den enskilde. En utgångspunkt är att insatser ska leda framåt och mot en ökad självständighet.

Granskningen visar också att det kan finnas behov av att utveckla samverkan mellan handläggare inom socialpsykiatri och handläggare inom ekonomiskt bistånd. Eftersom sysselsättning är en frivillig insats som endast kan ges den enskilde om han eller hon begär detta kan det bli problematiskt om handläggare från ekonomiskt bistånd ställer krav på den enskilde att delta i sysselsättning.

Handläggaren har ett ansvar för att, vid behov, samverka med andra huvudmän och myndigheter. Information om möjligheten till att upprätta en samordnad individuell plan (SIP) behöver ges till den enskilde som en del i att den enskildes rätt till inflytande och delaktighet genom handlägningsprocessen garanteras. Relativt få personer i granskningen har en aktuell SIP. En anledning som brukar lyftas fram av chefer och handläggare är att när det finns en väletablerad och känd planering används inte alltid SIP. Istället används det som ett verktyg att ta till när samverkan inte fungerar.

Kunskapsbaserad verksamhet och effektivitet

En anledning till att handläggning och dokumentation inte alltid sker i enlighet med föreskrifter, riktlinjer och anvisningar skulle

kunna vara hög arbetsbelastning. Det förekommer dock variationer både mellan och inom enheterna vilket tyder på att det även kan finnas andra orsaker till att ärenden hanteras olika. Arbetsgrupperna kan därför behöva avsätta tid för diskussion och reflektion om hur de säkerställer en rättssäker och likställd handläggning. En del i detta är de ärendedragningar som hålls regelbundet på samtliga granskade enheter. Gemensamma ärendedragningar där samtliga handläggare deltar bidrar till ökad samsyn i arbetsgruppen, rättssäkerhet för den enskilde men utgör även ett forum för lärande.

Som tidigare nämnts visar granskningen att kvaliteten behöver öka i både beställningar och genomförandeplaner. Beställarenheterna behöver uppmärksamma leverantörer som inte följer upphandlingskriterier och uppdragsbeskrivningar på detta för att de ska ges möjlighet till förbättring. Varje beställarenhet behöver ha en rutin för hur klagomål på upphandlade leverantörer förs vidare till avtalsansvariga vid socialförvaltningen.

Slutord och rekommendationer

Likställighetsprincipen ställer krav på att alla kommuninvånare ska få en objektiv och rättvis behandling. Det innebär att alla invånare ska behandlas lika, oavsett vilken stadsdelsnämnd de tillhör. Riktlinjer, anvisningar och utredningsmaterial syftar till att säkerställa kvalitet och rättssäkerhet samt skapa en enhetlighet i stadens utredningar och dokumentation inom verksamhetsområdet. Sammantaget innebär det ett nära heltäckande stöd för att uppfylla dokumentationskraven. Inspektörerna har dock genom granskningen identifierat det kan finnas vissa behov av tillägg och förtydliganden i stödet till handläggare. Det kan även finnas skäl för socialnämnden att tillsammans med stadsdelsnämnderna se över hur arbetet med systematisk uppföljning fungerar. Vidare kan det finnas skäl att se över behovet av att erbjuda en återkommande utbildning kopplat till handläggning, dokumentation och förvaltningsrättsliga frågor.

Socialförvaltningen erbjuder regelbundet introduktionsutbildningar där genomgång av DUR-anvisningar och stödmaterial för barnrättsperspektiv ingår. För att säkerställa att aktuell och likvärdig kunskap finns och kan tillämpas rekommenderar inspektörerna att både nyanställda som befintliga medarbetare och chefer vid behov deltar i de utbildningar som erbjuds. Ett annat alternativ skulle vara att chefer och medarbetare med jämna mellanrum avsätter tid för att tillsammans gå igenom stadens anvisningar. Det kan förvisso innebära vissa upprepningar men i förlängningen kan det bidra till att rättssäkerhet och likställighet över staden kan garanteras. Även om granskningen inte omfattat samtliga stadsdelsförvaltningar kan resultatet ge en indikation om att liknande utvecklingsbehov kan

finnas i övriga stadsdelsförvaltningar. Fortsatt arbete behöver därmed ske stadsövergripande genom utbildning, anvisningar och fortsatta diskussioner i chefsnätverk.